

İDARE HUKUKU VE İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA TİCARİ SIR KAVRAMININ UYGULAMA ALANI

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1718539>

Doç. Dr. Mutlu KAĞITCIOĞLU*

Öz

Ekonomik hayatın işleyişinde önemli bir yere sahip ticari sır kavramı, diğer hukuk dallarında olduğu gibi idare hukuku ve idare yargılama hukukunun da konusunu oluşturmaktadır. Ticari sırrın korunması ve ticari sırların ifşasının önlenmesi amacıyla farklı konuları düzenleyen çeşitli mevzuatta buna yönelik kurallar oluşturulmuştur. İdare hukuku açısından bilgi edinme hakkı, ekonomik kamu düzeninin korunması, savunma hakkı çerçevesinde ve yoğunlukla idarenin düzenleyici işlemleriyle ticari sırlar düzenlenmiştir. İdari yargılama hukukunda ise kanun düzeyinde ticari sırrın korunmasına yönelik doğrudan bir kural bulunmamaktadır. Türk hukukunda ticari sırların düzenlenmesine yönelik genel bir kanun eksikliği, idare hukuku ve idari yargılama hukuku açısından da hukuki belirsizlikler doğurmaktadır. Zira, genel bir mevzuatın olmayışı ve düzenlendiği her kural açısından farklı bir içeriğin söz konusu olması idari makamlar ve idari yargı organları nezdinde farklı sonuçları ortaya çıkarmaktadır. İdarenin şeffaflığı ilkesi ve iyi idare hakkı ile adil yargılanma hakkı bakımından, ticari sırların normatif düzeydeki hukuki belirliliğin giderilmesi hukuki güvenlik açısından zaruri bir ihtiyaç taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler

Ticari Sır, Ticari Sırların Korunması, İdare Hukuku, İdari Yargılama Hukuku, Hukuki Belirlilik

* Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Tekirdağ (mutlukagitcioglu@gmail.com) ORCID: 0000-0001-8032-0976 (Gönderim Tarihi: 12.06.2025 -Kabul Tarihi: 05.07.2025) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

**APPLICATION AREA OF THE CONCEPT OF TRADE SECRET
IN ADMINISTRATIVE LAW AND
ADMINISTRATIVE JUDICIAL LAW**

(Research Article)

Abstract

The concept of trade secret, which has an important place in the functioning of economic life, constitutes the subject of administrative law and administrative judicial law as well as in other branches of law. In order to protect trade secrets and prevent the disclosure of trade secrets, various regulations regulating different issues have been established for this purpose. In terms of administrative law, trade secrets are regulated within the framework of the right to information, protection of economic public order, right of defense and mostly with the regulatory procedures of the administration. In administrative judicial law, there is no direct rule for the protection of trade secrets at the level of law. The lack of a general law for the regulation of trade secrets in Turkish law also creates legal uncertainties in terms of administrative law and administrative judicial law. Because the absence of a general regulation and the fact that there is a different content for each rule regulated leads to different results in the eyes of administrative authorities and administrative judicial bodies. In terms of the principle of administrative transparency, the right to good administration and the right to a fair trial, the elimination of the legal certainty at the normative level of trade secrets is an essential need in terms of legal security.

Keywords

Trade Secret, Protection of Trade Secrets, Administrative Law, Administrative Judicial Law, Legal Certainty

GİRİŞ

Hukukta “sır” kavramı, farklı hukuk disiplinlerinin ilgilendiği, kaynağını Anayasa’da bulan ve çeşitli yükümlülöklere ve sınırlamalara tabi kılınarak özel bir koruma ile de karşılanan bir içeriğe sahiptir. Ekonomik hayata ilişkin hukuk kuralları bakımından sır kavramı, ticari sır olarak ortaya çıkmakta ve ticari sırla sağlanan gizliliğin korunmasına yönelik düzenlemeler oluşturulmaktadır. Hukuki düzenlemelerin ticari sırrı korumakla ilgilendiği ilk bakışta ifade edilebilir. Sır saklama yükümlölüğünü de barındıran bu alana, esasen kamu yararını ilgilendirmesi yönüyle sırrın açıklanması koşulları da dahil edilmiştir. Özellikle hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkelerinin uygulanması açısından hem gizliliğin korunmasında hem de kamu yararının sağlanmasında idare hukukunun da ticari sır kavramıyla ilişkisi önem taşımaktadır. Örneğin, idari işlemlerin ve eylemlerinde tesisinde ticari sır kavramının uygulanması iyi idare hakkı (*right to good administration*) bakımından da göz önünde tutulmalıdır. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın¹ 5. Bölümünde, Vatandaşlık Hakları başlığında yer alan 41. Maddesinde iyi idare hakkı düzenlenmiştir. Buna göre herkes, işlerinin Avrupa Birliği’nin kurumları ve organları tarafından tarafsız ve adil bir şekilde ve makul bir süre içinde görölmesini isteme hakkına sahiptir. Söz konusu hakkında herkesin, kendi dosyasına erişme hakkı ve meşru gizlilik çıkarlarına ve mesleki ve ticari gizliliğe (*professional and business secrecy*) saygı gösterilmesini de içerdiği kabul edilmiştir². Ülkemizde temel bir idari usul kanunu bulunmadığından, idari usul ilkeleri çerçevesinde ticari sır kavramını değerlendirmek pozitif metinler açısından güçtür. Buna mukabil çeşitli kanunlarda farklı içeriklerle serpiştirilmiş bulunun kurallar bulunmakta ise de idari usul ilkele-ri bakımından söz konusu düzenlemeler genel durumu tespit etmek adına yetersiz kalmaktadır. Bu itibarla, maddi idare hukuku açısından çalışmamızda ticari sır kavramına yönelik çeşitli örnek mevzuat hükümleri ışığında bakılacaktır. Ayrıca idari yargılama hukuku yönüyle de bu kavramın nasıl bir karşılık bulduğu ele alınmaya çalışılacaktır.

¹ 2000 yılında onaylanan belge, 01.12.2009 tarihli Lizbon Antlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle hukuki bağlayıcılığını sağlamıştır.

² “2. Bu hak, şunları içermektedir:

- herkesin, kendisini olumsuz şekilde etkileyebilecek herhangi bir işlemin yapılmasından önce görüşlerinin dinlenmesini isteme hakkı;
- herkesin, kendi dosyasına erişme hakkı ve meşru gizlilik çıkarlarına ve mesleki ve ticari gizliliğe saygı gösterilmesi;
- idarenin, kararları konusunda gerekçe gösterme yükümlölüğü.”

I. TÜRK HUKUKUNDA TİCARİ SIR: MEVZUAT DAĞINIKLIĞI ETRAFINDA GÖLGELİ BİR KAVRAM

Türk hukukunda ticaret hukukuyla bağlantılı düzenlemelerle gelişen ticari sır, ticaret hukukunun alt dalları yanında ceza hukuku, iş hukuku, rekabet hukuku gibi farklı hukuk alanlarında uygulama alanı bulan bir kavramdır. Mevzuatımızda ticari sırrın konu edildiği genel bir kanun bulunmadığı ve farklı kanun hükümlerinde kavramın uygulama hallerinin belirlendiği belirtilebilir; 07.12. 1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 09.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu, 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, gibi.

Yine TBMM İçtüzüğü'nde devlet sırları ile ticari sırların meclis araştırması kapsamının dışında kaldığı kabul edilmiştir (m. 105/5). Kanunlarda rastlanmamakla birlikte tebliğ ve yönetmelik gibi idarenin düzenleyici işlemlerinde ticaret sırrı kavramının tanımlarının yapıldığı ifade edilebilir. Rekabet Kurumu tarafından yayımlanan Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Tebliğ'de (Tebliğ No: 2010/3)³ ticari sır;

“... teşebbüslerin faaliyet alanları ile ilgili olan ve gizli tutma iradesine sahip oldukları, yalnızca belirli ve kısıtlı bir kesim tarafından bilinen ve elde edilebilen, başta rakipleri olmak üzere üçüncü kişilere ve kamuya açıklanması halinde ilgili teşebbüsün ciddi zarar görme ihtimali bulunan her türlü bilgi ve belge”

olarak tanımlanmıştır (m. 12). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yayımlanan İşletmecilere Ait Ticari Sırların Korunması ile Kamuoyuna Açıklanabilecek Bilgilerin Yayımlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te⁴ ticari sır için;

“Elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren bir ticarî işletme veya şirketin, iş planı ve yatırım planı dâhil olmak üzere, faaliyet alanı ile ilgili yalnızca belirli sayıdaki mensupları ve diğer görevlileri tarafından bilinen, elde edilebilen, özellikle rakipleri tarafından öğrenilmesi halinde zarar görme ihtimali bulunan ve üçüncü kişilere ve kamuya açıklanmaması gereken, işletme ve şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için büyük önemi bulunan bilgiler”

³ RG. T. 18.04.2010/S. 27556.

⁴ RG. T. 28.05.2009/S. 27241.

şeklinde bir tanım verilmiştir (m. 4/ç)⁵.

Türkiye'nin de tarafı olduğu ve fikri mülkiyet haklarının korunmasını konu eden Fikir Mülkiyeti Haklarının Ticari Niteliklerine İlişkin Anlaşma'da⁶ (*the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights/TRIPS*) "açıklanmamış bilgi" (*undisclosed information*) olarak ticari sır kavramı ele alınmıştır (m. 39). TRIPS görüşmelerinde bu kavram yerine "ticari sır" (*trade secret*) kavramı kullanılmış olmasına rağmen, görüşmelere katılan delegelerin bu kavram üzerinde ortak bir anlayışa ulaşamadıkları ifade edilmiştir⁷. Anılan Anlaşma'ya göre açıklanmamış bilgi; genelde bilinmeyen veya kolaylıkla elde edilemeyecek anlamda gizli olması, ticari değeri olması ve gizli kalması için ilgili koşullar altında makul önlemlerin alınmış olması koşullarını sağlamış olmalıdır.

2008 yılında TBMM'ye sunulmuş bulunan ve 2011'de yenilenen, ancak bugüne kadar kanunlaşmasının mümkün olmadığı Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı'nda⁸ ticari sır,

"Bir ticarî işletme veya şirketin faaliyet alanı ile ilgili yalnızca belirli sayıdaki mensupları ve diğer görevlileri tarafından bilinen, elde edilebilen, özellikle rakipleri tarafından öğrenilmesi halinde zarar görme ihtimali bulunan ve üçüncü kişilere ve kamuya açıklanmaması gereken, işletme ve şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için büyük önemi bulunan; iç kuruluş yapısı ve organizasyonu, malî, iktisadî, kredi ve nakit durumu,

⁵ Sosyal Güvenlik Kurumu Nezdindeki Verilerin Korunmasına ve İşlenmesine İlişkin Yönetmelik'te "Bir ticarî işletme veya şirketin kendisine veya muvafakati çerçevesinde gerçek veya tüzel kişilere verilme durumları hariç olmak üzere; herkes tarafından bilinmeyen ve elde edilemeyen, başta rakipleri olmak üzere üçüncü kişilere ve kamuya açıklanması halinde ilgili ticarî işletme veya şirketin zarar görme ihtimali bulunan ve ticarî işletme veya şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için ticarî önem atfettikleri veri" olarak ticari sır niteliğindeki veri tanımına yer verilmiştir (m. 4/1-ü), RG. T. 19.02.2022/S. 31755.

⁶ Bu Anlaşma, 15.04.1994 tarihli Dünya Ticaret Örgütünü Kuran Anlaşma'nın eki olup Anlaşma metni, 26.01.1995 tarihli ve 4067 sayılı Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'un yayımlanması akabinde, 25.02.1995 tarihli ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Anlaşma'nın metni için bkz. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TRIPS, <https://telihaklari.ktb.gov.tr/Eklenti/106881,trps20120318183846pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 02.01.2025).

⁷ **Sulu**, Muhammed: Ticari Sırların Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 44.

⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu, Tutanak Dergisi, 23.11.2011, s. 8, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=706 (Erişim Tarihi: 18.03.2025).

araştırma ve geliştirme çalışmaları, faaliyet stratejisi, hammadde kaynakları, imalatının teknik özellikleri, fiyatlandırma politikaları, pazarlama taktikleri ve masrafları, pazar payları, toptancı ve perakendeci müşteri potansiyeli ve ağları, izne tâbi veya tâbi olmayan sözleşme bağlantılarına ilişkin veya bu gibi bilgi ve belgeler”

şeklinde tanımlanmıştır (m. 2/1-a). Kapsayıcı bir tanımın yer aldığı söz konusu Tasarı’da, banka sırrı ve müşteri sırrı kavramına da ayrıca yer verilmiş olup sır verme ve sır saklama yükümlülüklerine dair düzenlemeler getirilmiştir.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 08.10.2016 tarihli ve 2016/943 sayılı Açıklanmamış Know-How ve Ticari Sırların Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilmesine, Kullanılmasına ve Açıklanmasına Karşı Korunması Hakkındaki Direktifi’nde⁹ (*Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure*) ticari sır tanımı yapılmıştır (m. 2/1). Direktif’e göre ticari sır, gizlilik, ticari değer ve gizliliğin korunması için makul önlemler şeklindeki gerekliliklerin tümünü karşılayan bilgi anlamına gelir:

- (a) Bir bütün olarak veya bileşenlerinin kesin konfigürasyonu ve grubunda, söz konusu bilgi türüyle normalde ilgilenen çevrelerdeki kişiler arasında genel olarak bilinmediği veya bu kişiler tarafından kolayca erişilemediği anlamında gizli olma,
- (b) Gizli olduğu için ticari değeri bulunma,
- (c) Hukuki olarak bilginin kontrolüne sahip olan kişi tarafından, ilgili koşullar altında, bilgiyi gizli tutmak için makul adımlar atılmış olma.

Ticari sırrın uygulanabilirliğine ilişkin çeşitli tespitlerden bahsedilebilir. Ticari sır niteliği taşıyan bir bilginin gizliliğinin ortadan kalkması sır sahibinin rızası ile mümkün olabilir. Öte yandan sır sahibinin rızasının aranmadığı durumda ise kamu yararının sağlanmasındaki menfaat, sırrın gizli kalmasındaki menfaatten üstün tutulmalıdır. Bu konudaki koşullar, hukuk koyucular tarafından açık bir şekilde belirlenmelidir. Konumuz açısından hukuki belirliliğin sağlanması gereken ilk aşama ticari sır kavramının içeriğidir. Ancak

⁹ Official Journal of the European Union, L157, Volume 59, 15.06.2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:157:FULL> (Erişim Tarihi: 02.04.2025).

belirttiğimiz üzere bu konuda farklı mevzuat hükümlerinde ortaya çıkan farklı içerikler söz konusudur. Bu da hukuki belirlilik açısından ticari sır kavramının içeriğinin belirlenmesinde çeşitli ölçütlerin belirlenmesini gerektirmektedir. Yukarıda yer verdiğimiz Tasarı'daki tanım bu ölçütlerin sunulmasında başarılı değildir, zira çok ayrıntılı ifadelere rağmen kendi içinde muğlak anlamlar da barındırmaktadır. O nedenle ticari sır kavramının konu edildiği hukuki uyumsuzluklarda verilen yargı kararları önem taşımaktadır. Adli ve idari yargı yerlerinde görülen davalarda ticari sır kavramına dair açıklamalar getirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, Yargıtay 23. Hukuk Dairesi tarafından ticari sır, Bilgi Edinme Kanunu ve yukarıda yer verdiğimiz Tasarı'ya atıfla;

“... gerçek ya da tüzel kişi tacire, rakiplerine karşı ekonomik anlamda menfaat sağlayan, sır olarak saklanan ve gizli kalması için gerekli önlemlerin sahibi tarafından alındığı bilgi...”

olarak dar anlamda ele alınmış, haksız rekabet ilkeleri de göz önünde bulundurularak verilen bir başka açıklamada ticari sırrın;

“Tacirin ticari faaliyetleri esnasında kullandığı, aynı olanağa sahip olmayan veya kullanamayan rakiplerine karşı kendisi için avantaj teşkil eden herhangi bir formül, düzen, model vs. toplam bilgiler...”

olarak tanımlandığı ifade edilmiştir¹⁰. Aynı tanım Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun bir kararında yer almıştır¹¹.

Yukarıda özetlendiği üzere, ticari sırrın hukuki açıdan ele alınması konusunda genel bir mevzuat eksikliği bulunmaktadır. Bu eksiklik, bir yandan ticari sır kavramının somut meseleler üzerindeki değişik içeriğinden de kaynaklı olarak bilinçli bir tercih olarak da düşünülebilir. Zira, bu kavram yanında mevzuatta “sır” sözcüğünün işlev kazandığı devlet sırrı, meslek sırrı, iş sırrı, üretim sırrı, müşteri sırrı, know-how gibi kavramlarla da karşılaşılmaktadır¹². Mevzuattaki tanımlardan yola çıkarsak sır kavramını oluşturan unsurlar, gizli bilginin bulunması ve bu bilginin sahibi tarafından gizli tutma yönünde iradesinin bulunması olarak belirlenebilir. Ticari sır halinde ise söz konusu sır, ticari nitelikteki bir bilgiyi içermeli ve bu bilgi ekonomik bir değer taşımalıdır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, ticari sır kavramının en

¹⁰ Yarg. 23. HD., T. 21.10.2019. E. 2016/6958, K. 2019/4349, (Lexpera, Erişim Tarihi: 06.01.2025).

¹¹ DVDDK., T. 24.05.2023, E. 2022/55, K. 2023/574, (Lexpera, Erişim Tarihi: 06.01.2025); benzer yönde Dan. 7. D., T. 21.10.2021, E. 2018/1855, K. 2021/4251, (Lexpera, Erişim Tarihi: 06.01.2025).

¹² Farklılık ve benzerlikler için bkz. **Sulu**, s. 20 vd.

önemli unsurunu, toplumun bilgisi dahilinde olmama veya rakip firmaca bilinmeme şartı olarak işaret etmiştir¹³. Öğretide ticari sırrın unsurlarına yönelik çeşitli değerlendirmeler yapılmış ve kavrama yönelik tanımlar getirilmiştir. Yapılan geniş tanımlardan birinde ticari sır; bir ticari işletme ya da şirketin faaliyet alanı ile ilgili yalnızca belirli sayıdaki mensupları veya diğer görevlileri tarafından bilinen, elde edilebilen, gizliliği nedeniyle rakiplerince bilinmemesi ve üçüncü şahıslara açıklanmaması gereken; ancak mevzuatın gerekli kıldığı hallerde yetkili mercilere verilebilen, ticari işletmenin/şirketin ekonomik hayattaki başarı ve verimliliği için büyük önemi bulunan ve ekonomik menfaat sağlayan; işletmenin/şirketin gizli kalması için hal ve şartlara göre gerekli güvenlik önlemlerini aldığı; halihazırda veya olası bir ekonomik değer taşıyan, sahibinin gizli kalması yönünde açık ya da örtülü iradeye sahip olduğu gizli bilgi olarak ele alınmıştır¹⁴. Bir diğer çalışmada, ticari sırrın; bilginin ticari nitelikte olması, ticari bilgiyi gizli tutma iradesinin bulunması, sırrın gizli kalmasında sır sahibin menfaatinin olması ile sırrın ekonomik bir değere sahip olması şeklinde dört unsurdan oluştuğu ifade edilmiştir¹⁵. Gelir kaynakları, numuneler, işletme planları, mali projeler, müşteri listeleri ve fiyatlandırma bilgileri, makine çizimleri, stratejik planlar ve finansal raporlar, detaylı proje alanları, iş metotları, bilgisayar programları, veri tabanları, personel kayıtları, pazarlama teknikleri, satış verileri, ürün imalatı, mühendislik raporları, üretim durumu, müşteri il kazanç bilgileri ve iş yazışmaları, ticari sır kavramı içinde sayılmaktadır¹⁶.

¹³ Yarg. 11. HD., T. 28.10.2005. E. 2005/11731, K. 2005/10513, (Lexpera, Erişim Tarihi: 06.01.2025).

¹⁴ **Gürbüz Usluel**, Aslı E.: Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s. 29. Bir diğer tanıma göre, “*bağımsız ekonomik bir değeri olan veya iktisadi faaliyetlerde sahibi lehine bir rekabet avantajı sağlayan, aleni olmayan (sadece sınırlı bir çevrede bilinen) ve sahibinin gizli kalmasını istediği her türlü bilgi*” ticari sırdır, **Bilge**, Mehmet Emin: Ticari Sırların Korunması, 2. Bs., Asil Yayıncılık, Ankara 2005, s. 5.

¹⁵ **Sulu**, s. 14; diğer tanımlar için bkz. **Uşan**, M. Fatih: İş Hukukunda İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 25; **Erdem**, Dilek Özge: Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu, Lykeion Yayınları, Ankara 2019, s. 10; **Turanboy**, Asuman: “Ticari Sır”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Turhan Yayınevi, Ankara 2006, s. 349-369; **Bozkurt Yüksel**, Armağan Ebru: “Ticari Sırların Dijital Ortamda Korunması”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 33, 2018, s. 146 vd.; **Karataş Durmuş**, Neslihan: “Ticari Sırların ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 31, Temmuz 2017, s. 383 vd.

¹⁶ **Bağrıaçık**, Safiye Nur: Üretim ve İş Sırlarının Korunması (Özellikle Haksız Rekabet Hukuku Açısından), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 41.

II. İDARE HUKUKUNDA TİCARİ SIR KAVRAMININ UYGULAMA ALANI

Ticari sır kavramının idare hukukunda uygulanmasına yönelik mevzuatta farklı düzenlemeler bulunmaktadır. İdarenin faaliyetleri ile idare edilenlerin çeşitli hakları bakımından bu düzenlemeler farklı özellikler taşımaktadır. Çalışmamızda idare hukukuna yönelik mevzuat açısından ticari sır kavramının değerlendirilmesine yönelik çeşitli uygulama biçimleri incelenmektedir.

A. Bilgi Edinme Hakkı ve Ticari Sır

Bilgi edinme hakkı, Bilgi Edinme Kanunu'nun amacı çerçevesinde, "demokratik ve şeffaf yönetimin" gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkeleriyle bağlantılı bir haktır. Anayasal güvence altına alınan bilgi edinme hakkı (m. 70), mevzuattaki sınırlar çerçevesinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları tarafından, başvuru sahibi gerçek ve tüzel kişilere, özellikle kendileri ile ilgili olarak, sahip oldukları bilgi veya belgelerin örneğini isteme veya aslını inceleme, kendisine bilgi verilmesini talep etme hakkını içeren bilgi ve belgeye erişimi kapsamaktadır. İdare için bilgi verme yükümlülüğü söz konusu olup, Bilgi Edinme Kanunu uyarınca kurum ve kuruluşlar, bu Kanun'da yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler (m. 5/1).

Danıştay, bilgi edinme hakkı ve ticari sır arasındaki korelasyonu bir kararında şu şekilde kurmuştur:

"Hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesinde, idarenin faaliyetlerini objektif esaslara göre ve güvenilir bir sistem içerisinde yürütmesinde, etkili ve önemli araçlardan birisi 'idarenin şeffaflığı ilkesi' olup, bu ilkeyi tamamlayan haklardan en önemlisi de bilgi edinme hak ve özgürlüğüdür. Bilgi edinme hakkı ilgililerin karar alma süreçlerine katılabilmelerine, denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde işletilebilmesine ve hak arama özgürlüğünün etkili bir şekilde kullanmasına olanak sağlamaktadır.

Ticari işletmeleri korumak, haksız rekabeti önlemek ve serbest piyasa ekonomisinin tam işlemini sağlamak için bilgi edinme hakkına bazı sınırlamalar getirilebilmesi mümkündür. Ancak, belirtilen amaçla konulan gizlilik kuralı; ticari işletmelerin sahip oldukları bilimsel veriler ile ekonomik

ve mali durumlarını ve pazarlama tekniklerini kapsayan ‘ticari sır’ niteliğindeki bilgilerin gizli tutulması ile sınırlıdır.¹⁷”

Bilgi Edinme Kanunu’nda bilgi edinmenin sınırları çizilmiştir. Buna göre; yargı denetimi dışında kalan işlemler, devlet sırrına ilişkin bilgi ve belgeler, ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi ve belgeler, istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler, idari soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler, adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler, özel hayatın gizliliği ve haberleşme gizliliği açısından sayılan bilgi ve belgeler, ticari sır, fikir ve sanat eserleri, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler, tavsiye ve mütalaa talepleri ile Kanun’daki istisna kapsamına giren gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler Kanun kapsamı dışında bırakılmıştır. Kanun’un 23. maddesinde, kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler de Kanun kapsamı dışında tutulmuştur. Dolayısıyla ticari sır kapsamındaki bilgi veya belgeler kanunlarda nitelenmek koşuluyla, diğer ticari ve mali bilgiler de gizli kalması koşuluyla bilgi verme yükümlülüğüne dahil olmayacaktır.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun (BEDK), kendisine yapılan itiraz başvuruları üzerine yayımlanan kararlarında, ticari sır kavramının değerlendirilmesi konusunda somut örnekler görmek mümkündür. Örneğin BEDK kararında, yapılması planlanan Karakurt barajı ve HES tesisinin rezervuar alanının kaç kilometrekare olduğu hakkında bilginin¹⁸ ticari sır kapsamında olmadığını belirtilirken; Rekabet Kurulunca yürütülen soruşturma kapsamında yapılan dosyaya giriş talebinin¹⁹ ticari sır kapsamında kaldığı sonucu-

¹⁷ Dan. 10. D., T. 06.03. 2007. E. 2004/10375, K. 2007/891, (Lexpera, Erişim Tarihi: 09.06.2025).

¹⁸ BEDK, T. 13.01.2021, K. 2021/19, T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2. Bs., 2022, s. 48, (<https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/30320221605422.pdf> Erişim Tarihi: 12.02.2025).

¹⁹ “... bahse konu soruşturmanın birden fazla şirket hakkında olduğu, savunma hakları için gerekli olduğu soyut iddiasıyla başvuru sahibi tarafından kendisiyle ilgili olan kısımların haricinde diğer kısımlar bakımından da soruşturma dosyasına erişim talep edildiği, ilgili idare tarafından diğer kısımlarının içeriklerinin neler olduğundan bahisle erişime izin verilmeyeceğinin başvuru sahibine izah edildiği, bununla birlikte kanunun 19 uncu maddesinin (a) ve (d) bentlerine aykırı olarak, özel hayatın ihlali anlamına gelecek üçüncü şahıslara/şirketlere ait kimlik bilgileri ile kimliklerinin tespitine imkân veren her türlü bilgi, ifade, ifade tutanakları ile tanık ifadelerini içeren kısımların ortaya çıkabileceği, dolayısıyla başvuru sahibinin itirazına konu başvurusunda yer alan taleplerinin, ticari sır olarak nitelendirilen ve aynı zamanda da idarî soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgelere ilişkin olduğu...”, BEDK, T. 29.09.2021, K. 2021/1172, T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, s. 225.

na ulaşılmıştır. Bu son kararında BEDK, kendisine yapılan itiraz başvuruları bakımından Ticari Sır, Banka Sırrı ve Müşteri Sırrı Hakkında Kanun Tasarısı'nda yapılan ticari sır tanımının, Bilgi Edinme Kanunu'nun 23. maddesinin uygulanmasında yol gösterici olarak kabul gördüğünü belirtmiştir²⁰.

İdari yargıda verilen kararlarda, somut olaydaki veriler çerçevesinde ticari sır kavramının ele alındığı görülmektedir. Örneğin, belediye bünyesinde iken satılan ve daha sonra belediyeye devredilen şirket hakkında, bu firmanın ne kadar borcunun belediye veya şirket tarafından üstlenildiği hususunun bildirilmesi istemiyle davacı tarafından yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talep edilmiştir. Bu iptal talebini, istenmiş olunan bilgi ve belgelerin özel hukuk tüzel kişiliğine haiz olan bir ticari işletmenin ekonomik ve mali durumunu içeren “*ticari sır*” niteliğindeki bilgi ve belgeler olduğundan reddeden İdare Mahkemesi kararını, Danıştay hukuka uygun bulmamıştır²¹. Danıştay gerekçesinde aşağıdaki açıklamalar yer almıştır;

“Davada her ne kadar; Belediye bünyesinde iken özel bir şirkete devredildiği anlaşılan bir şirket bahis mevzuu ise de; bilgi edinme başvurusunda bulunulan davalı idarenin kamu kaynaklarının kullanılmasına ilişkin bir konuda tesis ettiği işlemlere ilişkin belgelerin verilmesi talebiyle usulüne uygun bir şekilde yapılan başvuru üzerine, Yasa ile getirilen istisnalar kapsamında bulunmayan bilgi ve belgelere erişimin sağlanması, başvurunun etkin, süratli, ve doğru bir biçimde sonuçlandırılması için gerekli işlemlerin ve bildirimlerin yapılması gerektiği halde, başvurunun reddi yolunda tesis edilen dava konu işlemde bu yönüyle hukuka uyarlık bulunmamaktadır.”

Bir başka olayda, üniversiteye başvuru yapılarak kampüs kartlara ilişkin üniversite ile banka arasında yapılan sözleşme, protokol ve senato kararlarının kendisine verilmesi talebinin reddedilmesi üzerine, BEDK'ya yapılan itiraz başvurusunun kabulü yönünde tesis edilen BEDK kararının iptali istemiyle üniversite rektörlüğü tarafından açılan davada; İdare Mahkemesince verilen davanın reddi yönündeki karar istinaf yolunda onanmıştır²². İdare Mahkemesinin gerekçeleri arasında, bir kamu hizmetinin yürütülmesine

²⁰ BEDK'ya göre, “Bu madde hükmünde ticari sır kavramının açıklanmamış olmasının yanı sıra, ülkemizde ticari sırlar alanına yönelik ayrı bir kanun da bulunmadığından, maddenin yorumu ve uygulanmasında Kurul ve yargı kararlarının önemi büyüktür.”, T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, s. 228

²¹ Dan. 10. D., T. 31.03.2015. E. 2011/9627, K. 2015/1502, (Lexpera, Erişim Tarihi: 09.02.2025).

²² Ankara BİM. 12. İDD., T. 15.01.2020, E. 2019/2039, K. 2020/117, (Lexpera, Erişim Tarihi: 16.02.2025).

ilişkin yapılan sözleşmede yer alan bilgilerin ticari sır olarak değerlendirilmesinin kamu yönetiminin temel ilkelerinden olan şeffaflık, saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkelerine aykırılık teşkil edeceği yer almıştır.

İdari yargı mercileri konuyu hak arama özgürlüğü çerçevesinde de değerlendirmiştir. Örnek bir uyuşmazlıkta görülen dava; davacı şirkete ait orijinal ruhsat dosyalarını referans gösteren yeni ürün başvurusu ve/veya kısaltılmış ruhsat veya ithalat izni başvurusu yapıp yapılmadığına; yapılmış ise bunların sayısı ve kimler tarafından yapıldığı, tarihleri de dahil olmak üzere evrak kayıt bilgileri, bu şekilde yapılmış başvuruların devam edip etmediğine, geri çekilmiş, reddedilmiş veya herhangi bir sebeple iade edilmiş olup olmadığına; devam eden başvuruların hangi aşamada oldukları ve ruhsat verilip verilmediğine ilişkin bilgi edinme talebiyle yapılan başvurunun Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu tarafından reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır. İdare Mahkemesince, davacının ilaç ruhsat başvurularında kısaltılmış ruhsat başvurusunun bilgi edinme kapsamında verilmesi talebinin Bilgi Edinme Kanunu'nun 23. maddesinde belirtilen ticari sır niteliğinde olduğu gerekçesinin de yer aldığı tespitlerle davanın reddine karar verilmiştir²³. İstinaf başvurusundaki kanun yolunda ise yukarıda yer verdiğimiz Ticaretle Bağlantılı Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Anlaşmasına da atıf yapılarak, buluş sahibi üreticilerce bilgi edinme amaçlı yapılan başvuruların ticari sır olarak nitelendirilmesinin hak arama özgürlüğünün etkili şekilde kullanılmasının kısıtlanması anlamına geleceğinin açık olduğu gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamış ve iptal edilmiştir.

Görüldüğü üzere, bilgi edinme hakkının kullanılması bakımından ticari sır kavramının içeriğinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Bilgi Edinme Kanunu'nda ticari sır kavramının uygulanması bakımından gerek kamu kurum ve kuruluşlarının gerekse BEDK'nin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Kendisine bilgi edinme için başvuru alan idarenin ticari sır kavramına bakışı, BEDK'nin bakış açısından farklı olabilmektedir. Bu durumun nedeni ise hukuki belirliliği sağlayacak bir mevzuat eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bilgi Edinme Kanunu'nda ticari sırı düzenleyen 23. madde oldukça geniş kapsamlı bir düzenlemedir. Ticari sır kavramının Bilgi Edinme Kanunu'nda ayrıntılı olarak düzenlenmesi beklenmese de en azından uygulamaya yönelik takdir yetkisini yönlendiren unsurlara yer verilmesi gerektiği ifade edilebilir.

²³ Ankara BİM. 12. İDD., T. 28.10.2021. E. 2021/893, K. 2021/1230, (Lexpera, Erişim Tarihi: 16.02.2025).

B. Rekabetin Korunmasına Dair Usul Hükümleri ve Ticari Sır

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde yapılan soruşturmalar sırasında teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin ticari sır niteliğindeki bilgileri ve belgeleri açığa çıkabilmektedir. Öğretide, uygulamada bazı şirketlerin yalnızca rakip şirketin ticari sırrına vâkıf olabilmek için Rekabet Kuruluna başvurdukları da ifade edilmiştir²⁴. Kanun'un 47/1 madde düzenlemesine göre, soruşturmalarda sözlü savunma toplantıları açık olarak yapılırken, “*genel ahlakın ve ticari sırların korunması*” gerekçesi ile Rekabet Kurulu tarafından, sözlü savunma toplantısının gizli olarak yapılmasına karar verilebileceği kabul edilmiştir. Uygulamada Rekabet Kurulu kararlarının yayımlanmasında, teşebbüslerin cirosu, pazar payları, tesisleri gibi bilgilerin ticari sır olarak kabul edilerek paylaşılmadığı görülmektedir²⁵.

Rekabet Kurulu Nezdinde Yapılan Sözlü Savunma Toplantıları Hakkında Tebliği’de (Tebliğ No: 2010/2)²⁶, Kanun’un 47/1 maddesindeki ticari sır nedeniyle yapılacak gizlilik talebine ilişkin usul belirlenmiştir. Buna göre, gizlilik talebinde bulunan taraflar sözlü savunmada kullanacakları ispat vasıtalarını ve yapacakları sunumun temel unsurlarını içeren bir taslağı toplantıdan önce (en geç yedi gün) Rekabet Kuruluna iletirler. Dokümanlardan gizlilik niteliğine sahip olanlar açık ve görülebilir bir şekilde “*gizlidir*” ya da “*ticari sır içermektedir*” ifadeleri işaretlenir. Söz konusu dokümanların gizlilik içeren bir nüshasıyla birlikte, yalnızca gizlilik içeren kısımlarının çıkarılmış veya kapatılmış olduğu gizlilik içermeyen bir nüshası da Rekabet Kuruluna sunulur. Ticari sırların korunması gerekçesiyle gizlilik talebinde bulunan tarafın, bu gerekçeye ilişkin açıklama yükümlülüğü de öngörülmüştür. Bu doğrultuda, işaretlenen bütün bilgilere ilişkin olarak, bunların neden ticari sır olarak kabul edilmesi gerektiği, söz konusu ticari sırların açıklanmasının tarafın açısından nasıl bir zarara yol açacağı ve bunların korunması için sunumun hangi kısımlarının gizli yapılması gerektiği gerekçelendirilmelidir. Rekabet Kurulu, bu gizlilik talebini sözlü savunma toplantısından önce değerlendirerek karara bağlar. Kurul tarafından bu talep kısmen ya da tamamen kabul edilebilir ya da reddedilebilir (m. 9/4, 5, 6).

Soruşturma kapsamında elde edilen, oluşturulan ya da bir araya getirilen tüm bilgi ve belgeleri içeren dosyaya tarafların giriş hakkı açısından Dosyaya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına

²⁴ Sulu, s. 67.

²⁵ Rekabet Kurulu, T. 29.12.2011, K. 11-64/1655-585, (Lexpera, Erişim Tarihi: 18.02.2025).

²⁶ RG. T. 24.04.2010/S. 27561.

İlişkin Tebliğ’de idareye ticari sırrın belirlenmesinde bir takdir yetkisi verilmiştir (m. 12/2);

“Olayın ve teşebbüsün özelliklerine göre, teşebbüslerin iç kuruluş yapısı ve organizasyonu, malî, iktisadî, kredi ve nakit durumu, araştırma ve geliştirme çalışmaları, faaliyet stratejisi, hammadde kaynakları, üretim ve imalata ilişkin teknik bilgiler, fiyatlandırma politikaları, pazarlama taktikleri ve masrafları, pazar payları, toptancı ve perakendeci müşteri potansiyeli ve ağırları, izne tâbi veya tâbi olmayan sözleşme bağlantıları gibi bilgi ve belgeler ticari sır olarak kabul edilebilir.”

Söz konusu Tebliğ’de ticari sır olarak sayılmayacak haller; açıklanması halinde ilgili teşebbüs veya rakiplerinin zarar görme ihtimali bulunsu bile, rekabet hukuku mevzuatının ihlali niteliğinde olan sözleşme, anlaşma, uzlaşma ve eylemlere ilişkin bilgi ve belgeler olarak belirlenmiştir (m. 12/3). Ticari sır olarak değerlendirilmeyebilecek olan ve idareye bu konuda bir takdir yetkisinin verildiği diğer bir içerik ise; yayımlanan, kamuya açıklanan ya da resmi sicil veya bilançolar ile faaliyet raporlarında yer alan bilgiler ile üzerinden beş yıl veya daha fazla zaman geçmesi gibi sebeplerle artık ticari önemini kaybetmiş bilgiler olarak sıralanmıştır (m. 12/4). Örneğin Rekabet Kurulu bir kararında, yer verdiğimiz mevzuat çerçevesinde bir değerlendirme yaparak, soruşturma raporunda yer verilen belgelerin (ekonomik analiz değerlendirmeleri, satış tutarı, ciro oranı gibi) aklayıcı ya da suçlayıcı delil niteliği bulunan Kurum (Rekabet Kurumu) içi yazışma olmaları nedeniyle, ticari sırlardan arındırılmış hallerinin herhangi bir elektronik veya mekanik kopyası alınmadan, ancak not alınabilecek şekilde Kurum merkezinde incelenmesine²⁷ karar vermiştir²⁸.

Konuya ilişkin olarak dosyaya giriş talebinin kısmen reddine ilişkin işlem ile Dosya Giriş Hakkının Düzenlenmesine ve Ticari Sırların Korunmasına İlişkin Tebliğ’in “Kurum İçi Yazışmalar” başlıklı 7. maddesi²⁹ ile “Dos-

²⁷ “Dosyaya giriş hakkının kullandırılması

MADDE 10 - ... (2) Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası ve 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde elde edilen bilgiler ile aklayıcı ya da suçlayıcı delil niteliği bulunan diğer kurum içi yazışmalar, Kurum merkezinde incelenebilir.”

²⁸ Rekabet Kurulu, T. 20.10.2022, K. 22-48/702-298, (Lexpera, Erişim Tarihi: 18.02.2025).

²⁹ “Kurum içi yazışmalar

MADDE 7 - (1) Kurum içi yazışmalar, Kurulun aldığı nihai kararlar bakımından hazırlayıcı işlem niteliğinde olan birimler arası yazışmalardır.

yaya Giriş Taleplerinin Değerlendirilmesi” başlıklı 9. maddesinin³⁰ iptalinin talep edildiği ve Danıştay’ın ilk derece mahkemesi sıfatı ile davanın reddi yönünde bir karar tesis ettiği davada³¹ getirilen yorumlar dikkat çekicidir. Somut olayda, davacı tarafından yapılan başvuruya istinaden Rekabet Kurulu tarafından,

- (i) Kurum içi yazışma niteliği taşıyan ... sayılı Öneri Raporuna erişim talebinin reddine,
- (ii) Kurum içi yazışma niteliği taşıyan özel sektör tüzel kişilerinden elde edilen belgelerin teşebbüs ile ilgili kısımlarının ticari sırlardan arındırılarak Kurum merkezinde herhangi bir elektronik veya mekanik kopyasının alınmadan incelenmek üzere erişime açılmasına,
- (iii) 2010/3 sayılı Tebliğ kapsamında Kurum içi yazışma niteliğini haiz Pişmanlık Başvurusu ve eklerinin teşebbüs ile ilgili kısımlarının ticari sırlardan arındırılarak Kurum merkezinde herhangi bir elektronik veya mekanik kopyasının alınmadan incelenmek üzere erişime açılmasına,
- (iv) Telefon kayıtlarının teşebbüs ile ilgili kısımlarının soruşturma raporunda ticari sırlardan arındırılmak suretiyle teşebbüse gönderilmiş olması, geri kalan kısımların ise teşebbüsle ilgili olmaması nedeniyle telefon görüşmelerine yönelik talebin reddine karar verilmiştir.

Davaya ilişkin olarak davacı, ön araştırma raporunun kurum içi yazışma olarak değerlendirildiğini ve bu nedenle talebinin reddedildiğini ve bu

(2) Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası ve 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde elde edilen bilgi ve belgeler ile Kurumun diğer kamu kurumları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları veya özel sektör gerçek ve tüzel kişileri gibi bilgisine başvuranlarla yaptığı yazışmalar da iç yazışma olarak kabul edilir.”

³⁰ “Dosyaya giriş taleplerinin değerlendirilmesi

MADDE 9 - (1) Dosyaya giriş talepleri, Formda yer alan hususlar göz önünde bulundurularak, soruşturma heyeti tarafından değerlendirilir. Talebin kabul edilmesi halinde, dosyaya giriş yöntemi, zamanı ve dosyaya girişe ilişkin diğer hususlar yazılı olarak talep sahibine bildirilir.

(2) Soruşturma heyeti talebin kısmen ya da tamamen uygun olmadığı kanaatine varırsa, talebe ilişkin karar Kurul tarafından verilir. Dosyaya giriş talebinin reddedilmesi halinde gerekçesi talepte bulunana bildirilir.”

³¹ Dan. 13. D., T. 13.10.2020. E. 2017/1843, K. 2020/2548, (Lexpera, Erişim Tarihi: 18.02.2025); kesinleşme için bkz. Dan. İDDK., T. 23.05.2022. E. 2021/1324, K. 2022/1863, (Lexpera, Erişim Tarihi: 18.02.2025).

raporun soruşturmaya dayanak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca davacı tarafından idarenin tüm bilgi ve belgeleri ticari sırlardan arındırarak ilgili tarafa vermesi gerektiği ve ticari sır kavramının geniş yorumlanmasının savunma hakkını kısıtladığı da ileri sürülmüştür. Danıştay ise ön araştırma raporunun, soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için gerçekleştirilen bir idari usul aşaması olan ön araştırmayı yapmakla görevlendirilen raportörün elde ettiği bilgileri, her türlü delilleri ve konu hakkındaki görüşlerini Rekabet Kuruluna yazılı olarak bildirmesinden ibaret olduğu ve bu raporun nihai kararın tesisine yönelik hazırlayıcı işlem niteliğinde olduğu görüşündedir. Danıştay,

“... ticari sır niteliğini haiz bilgi ve belgelerin gizliliğinin korunması ve ifşa edilmelerinin önlenmesi amacıyla söz konusu belgelerin kopyalarının alınmasına izin verilmemesinde ve bu kararın uygulanmasını sağlamak adına teşebbüs yetkililerinin belgelere erişimleri esnasında herhangi bir kayıt tutmamaları, yanlarında telefon, kayıt cihazı, bellek, fotoğraf makinesi ve not defteri benzeri kayıt tutmaya yarayacak cihaz/eşya bulundurmaya özen göstermelerinin gerektiğinin belirtilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı, başvuru konusu telefon kayıtlarının teşebbüs ile ilgili kısımlarının soruşturma raporunda ticari sırlardan arındırılarak teşebbüse gönderilmesi suretiyle savunma hakkının sağlandığı, teşebbüsle ilgili olmayan kısımlar yönünden telefon görüşmelerine yönelik talebin reddedilmesinde ise savunma hakkına aykırı bir durum olmadığı gibi, bu hususun üçüncü kişiler bakımından ticari sırların ve özel iletişimin gizliliğinin korunması için gerekli olduğu anlaşılmaktadır.”

derken, düzenleyici işleme yönelik olarak ise Tebliğ’in dava konusu 9. maddesindeki kurala ilişkin,

“... bilgilerin korunması ve taraflar ile üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmasına ilişkin dengenin sağlanması adına dosyaya giriş talebinin uygunluğu hakkında bir değerlendirme yapılmasının gerekli olduğu, dosyaya giriş talebinin soruşturma heyeti tarafından kabul edilmiş olması hâlinde tarafların savunma hakkına yönelik bir sınırlamanın ortaya çıkmayacağı, talebin reddine ilişkin nihai kararın ise davalı Kurumun karar organı olan Kurul tarafından alınacağı anlaşıldığından, dava konusu Tebliğ kuralında hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu itibarla, Tebliğ’in, 4054 sayılı Kanun’un 44. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hususa ilişkin olarak ve 27. maddesinin verdiği yetki uyarınca, 4054 sayılı Kanun’un teşebbüslerin ticari sırlarının korunmasını öngören genel anlayışı göz önüne alınarak, tarafların dosyaya giriş haklarını kullanmalarına dair usûl ve esaslar ile Kanun’un uygulanması sıra-

sında elde edilen bilgilerin ticari sır niteliklerinin tespiti ve ticari sır olarak tasnif edilen bilgi ve belgelerin korunmasına yönelik usûl ve esasların objektif olarak belirlenmesi amacıyla yapılan dava konusu Tebliğ düzenlemelerinde üst hukuk kurallarına aykırılık görülmemiştir.”

açıklamalarını sunmuştur.

Bir diğer olayda, davacı şirketin dosyaya giriş talebiyle yapmış olduğu başvuruların reddine ilişkin Rekabet Kurulu kararının iptali davasında: hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesinde, idarinin faaliyetlerini objektif esaslara göre ve güvenilir bir sistem içerisinde yürütmesinde etkili ve önemli araçlardan birinin “*idarenin şeffaflığı ilkesi*” olduğu; bu ilkeyi tamamlayan haklardan en önemlisinin bilgi edinme hak ve özgürlüğü olduğu belirtilmiştir. Kararda, bilgi edinme hakkının ilgililerin karar alma süreçlerine katılabilmelerine, denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde işletebilmesine ve hak arama özgürlüğünün etkili bir şekilde kullanılmasına olanak sağladığı; bilgi edinme hakkına getirilecek sınırlamanın ticari işletmelerin sahip oldukları bilimsel veriler ile ekonomik ve mali durumlarını ve pazarlama tekniklerini kapsayan “*ticari sır*” niteliğindeki bilgilerin gizli tutulması ile sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Mahkeme, davalı idarece soruşturma dosyasında bulunan belgelerin ticari sır ve gizli kalması gereken bilgiler haricindeki uyumsuzluğa ilişkin dosya kapsamındaki belgelerin davacıya tebliğinin önüne geçilmesinin, hak arama özgürlüğü ve bilgi edinme hakkına engel olacağından, işlem dosyasındaki belgelerin ticari sır içerikli olanları ile idarece gizli olduğu hukuki dayanakları gösterilmek suretiyle gerekçeli olarak belirtilenlerin ayıklanarak, davacının erişimine açılması gerekirken aksi yönde tesis olunan Rekabet Kurulu kararında hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varmıştır. Söz konusu karar temyiz yolunda onanmıştır³².

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un madde 44/2 düzenlemesi uyarınca, hakların soruşturmaya başlandığı bildirilen taraflar, sözlü savunma hakkını kullanma taleplerine kadar Rekabet Kurumu bünyesinde, kendileriyle ilgili düzenlenmiş her türlü evrakın ve mümkünse elde edilmiş olan her türlü delilin bir nüshasının kendilerine verilmesini isteyebilir. Bu durumun istisnasını ise ticari sır oluşturmaktadır. Ayrıca Rekabet Kurulu talep edilen bilgi ve belgelerin sunulması bakımından Bilgi Edinme Kanunu’nun hükümlerine de dayanmaktadır. Örneğin Rekabet Kurulunun, ön araştırma raporunu söz konusu Kanun’un idari soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgeleri düzenle-

³² Dan. 13. D., T. 10.11.2022, E. 2016/3418, K. 2022/4146, (Lexpera, Erişim Tarihi: 04.06.2025).

yen 19. maddesi gereğince teşebbüse sunmadığı görülmektedir³³. Yukarıda yer verdiğimiz ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde, Rekabet Kurulu tarafından çıkarılan düzenleyici işlemlerde ticari sırrın belirlenmesinde idareye geniş bir takdir yetkisi verilmiştir. Somut olayda Rekabet Kurulunun verdiği kararlar, ticari sırların ve özel iletişimin gizliliğinin korunmasıyla bağdaştırılmıştır. Burada da ifade etmek gerekir ki, ticari sır konusunda Rekabet Kuruluna verilen takdir yetkisinin sınırlarının belirlenmesine dayanak bir kanun eksikliği bulunmaktadır. Hangi bilgi ve belgenin idarece ticari sır kapsamında değerlendirileceği konusunda, sadece Tebliğ düzeyinde açıklamalar getirilmesi farklı yorumların ortaya çıkmasına ve savunma hakkı gibi idare karşısında önemli bir hakkın kısıtlandığı eleştirileri yöneltilecektir. Bu noktada, bilgi edinme ve savunma hakkı için kendisine yapılan başvurularda Rekabet Kurulunun belgeye erişim hakkını sınırlayan kararlarındaki ret gerekçesi önem taşımaktadır³⁴.

C. Sermaye Piyasasında Ekonomik Kamu Düzeninin Korunması ve Ticari Sır

“*Mal ve hizmetlerin mübadele edildiği yer*” olarak özet bir tanımını verebileceğiniz piyasaların bir türünü de sermaye piyasası oluşturmaktadır. Bir yıldan daha uzun süreli finansal aktiflerin ticareti yapıldığı sermaye piyasasında, hisse senetleri, tahviller gibi araçlar sermaye piyasasında kullanılmaktadır³⁵. 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda sermaye piyasası faaliyetleri, sermaye piyasası kurumlarının bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri, bu Kanun kapsamına giren yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile bunlara ek olarak sunulan yan hizmetler olarak belirlenmiştir (m. 34). Sermaye piyasasında ticari sır kavramı, kamuyu aydınlatma ilkesi (*disclosure*) çerçevesinde ele alınmaktadır. Söz konusu ilke Tekinalp tarafından, ortaklık pay sahipleri ve alacaklılarının menfaatlerini korumaya ve haklarını bilinçli ve etkili bir şekilde kullanmaya yardım eden; gelecekteki

³³ Rekabet Kurulu, T. 25.06.2014 K. 14-22/460-202, (Lexpera, Erişim Tarihi: 19.02.2025).

³⁴ Halihazırda, uygulamada gerekçeler somut olarak ortaya koyulmadığı; Rekabet Kurulunun kurum içi belgelere ilişkin yaklaşımı değerlendirildiğinde, belgenin niteliği dikkate alınarak belgeye erişim hakkının sınırlandığı gözlemlendiği ifade edilmiştir, **Gürkaynak**, Gönenç/Özkanlı, Ceren/Şimşek, Su: “Rekabet Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı ve Dosyaya Erişim: Avrupa Genel Mahkemesi’nin 2014 MasterCard Kararı Işığında Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 30, Sayı 4, Aralık 2014, s. 273.

³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Keyder**, Nur/**Ertunga**, Evrim İ.: Para, Teori-Politika-Uygulama, 12. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 5; **Korkmaz**, Turhan/**Ceylan**, Ali: Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi, 6. Bs., Ekin Yayınevi, Bursa 2012, s. 2-3.

pay ve tahvil sahiplerinin ve sermaye piyasasının diğer ilgililerinin aldatılmalarını önleyerek ortaklık yararına kazanımlar sağlayan; özel ekonomik gücün milli iktisadın gereklerine ve faydasına uygun çalışmasını gerçekleştiren, gerek iç denetimi gerek dış denetimi kapsamına alan ilkelerin tümü şeklinde bir tanım getirilmiştir³⁶. Danıştay, bir kararında kamuyu aydınlatma ilkesinin sermaye piyasası için anlamını şu şekilde ifade etmiştir;

“Sermaye piyasalarının güven, kararlılık ve açıklık içinde çalışmasında kamuyu aydınlatma ilkesi büyük önem arz etmektedir. Söz konusu ilkenin ilk amacı, halka arz edilecek menkul kıymetler ve menkul kıymetleri ihraç eden ortaklıklar hakkında doğru, tam ve ayrıntılı bilgi vermek ve yatırımcıların bu bilgileri değerlendirerek yatırım yapması, münferit hissedarların bilgi alma hakkının, yöneticilerin ve/veya yönetimde etkin olabilecek miktarda hisseye sahip kişilerin bilgi verme yükümlülüğüne dönüşerek bilgide eşitlik prensibinin gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır. Bir diğer amacı ise, yatırımcıların aldatılmasının önlenmesi olup, bu ilke sadece menkul kıymetlerin halka arzında değil, daha sonraki gelişmelerde de önemli rol oynamaktadır.

*Yatırımcıların piyasaya girme ve piyasadan çıkma, belli bir sermaye aracına yatırım yapıp yapmama veya alım-satım yapma kararı verebilmeleri için piyasaya, ihraççılara, sermaye piyasası araçlarına ve bu araçların fiyatını etkileyebilecek nitelikteki tüm bilgilere eşit, tam, doğru ve zamanında ulaşabilmeleri gereklidir. Aksi hâlde yatırımcıların kendi mâli durumları ve risk getiri tercihleri doğrultusunda karar almaları mümkün olmayacak ya da bir kısım yatırımcılar bilgiye ulaşırken diğerlerinin ulaşamaması veya aynı zamanda ulaşamaması gündeme geleceğinden yatırımcılar arasında fırsat eşitliği bozulacaktır. Kamuyu aydınlatma ilkesinin amacı, yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgilerden yatırımcıların zamanında, tam ve doğru olarak yararlanmalarının sağlanması olup, bu sayede yatırımcılar ortaklıklara ilişkin değişiklikleri değerlendirerek yatırım kararlarını daha sağlıklı verebileceklerdir.*³⁷”

³⁶ **Tekinalp**, Ünal: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1979, s. 53; Kavram için ayrıca bkz. **Turanboy**, Asuman: Insider Muameleleri (Şirkete Ait Gizli Bilgilerin Haksız Kullanımı), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1990, s. 187; **Kabaalioglu**, Haluk A.: Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Ege Matbaası, İstanbul 1985, s. 13-14; **İhtiyar**, Mustafa: Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Beta Basım Yayım, İstanbul 2006, s. 63.

³⁷ Dan. 13. D., T. 13.12.2023. E. 2019/2810, K. 2023/5779; Dan. 13. D., T. 21.11.2023. E. 2018/1148, K. 2023/4951, (Lexpera, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

Şeffaflık ve kurumsal yönetim ilkeleriyle doğrudan ilişkili olan kamuyu aydınlatma ilkesi, sermaye piyasası mevzuatında çeşitli düzenlemelere konu olmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Seri: IV, No:56)³⁸ “*Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık*” başlığı altında, ticari sır kapsamında, müşteri ve tedarikçiler ile bilgilerin gizliliğine özen gösterileceği kabul edilmiştir (m. 3.4.4)³⁹. Sermaye piyasasında çeşitli zamanlar açısından bilgi verilerek kamunun aydınlatılmasında söz konusu olan özel durum açıklamaları açısından da ticari sır kavramı önem taşımaktadır. Gerek yatırımcıların korunması gerekse bilgi suiistimalinin⁴⁰ (*insider trading*) önlenmesi açısından özel durum açıklamaları, ticari sır niteliğinde bilgilerin aktarılması ihtimalini de barındırmaktadır. SPK’nın çıkardığı Özel Durumlar Tebliği’nde (II-15.1)⁴¹ ticari sır kavramına yönelik bir düzenleme yer almamaktadır. Özellikle, sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek henüz kamuya açıklanmamış bilgi, olay ve gelişmeleri ifade eden içsel bilgiler şeklindeki özel durumların açıklanmasında ticari sır istisnası söz konusu olmayacaktır⁴². Öte yandan öğretilde, belirli bir zamanda

³⁸ RG. T. 30.12.2011/S. 28158.

³⁹ Kamunun zamanında, yeterli ve doğru bir şekilde aydınlatılmasını teminen, ilgili maddede tanımlanan işletmeler tarafından düzenlenecek finansal raporlar ile bunların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin ilke, usul ve esasları belirleyen Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’nde (II-14.1) (RG. T. 13.06.2013/S. 28676); yönetim kurulunun faaliyet raporlarında açıklanacak bilgilerden ticari sır niteliğinde olanlara, ticari sır niteliğini korudukları süre boyunca faaliyet raporlarında yer verilmeyebileceği; söz konusu bilgilerin ticari sır niteliğini kaybettikleri tarihten sonraki ilk faaliyet raporlarında açıklanacağı; Kurumsal Yönetim İlkelerine ilişkin düzenlemelerde yer alan hükümlerin saklı olduğu ifade edilmiştir (m. 8/2-4, 5).

⁴⁰ Sermaye Piyasası Kanunu’nun 106. maddesinde “*bilgi suiistimali*” tanımlanmıştır. Buna göre, “*Doğrudan ya da dolaylı olarak sermaye piyasası araçları ya da ihraççılar hakkında, ilgili sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkileyebilecek nitelikteki ve henüz kamuya duyurulmamış bilgilere dayalı olarak ilgili sermaye piyasası araçları için alım ya da satım emri veren veya verdiği emri değiştiren veya iptal eden ve bu suretle kendisine veya bir başkasına menfaat temin eden*” kişiler içeriden öğrenenler olarak bilgi suiistimali yapmış olurlar.

⁴¹ RG. T. 23.01.2014/S. 28891.

⁴² Öğretilde, teknik unsurlar barındıran ve patent ya da faydalı model gibi sınai mülkiyet haklarına konu olabilecek ticari sırların halihazırda özel durum açıklamaları kapsamında kamuya açıklanmasına gerek olmadığı; ancak bunların dışında, örneğin muhatap olunan dava ve takipler, karşılaşılan büyük zararlar veya geçirilen mali krizler bakımından kamunun aydınlatılmasındaki muhatapların menfaatleri, ihraççının ticari sırlarının korunmasına ilişkin menfaatten önde tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Devamında, işveren karşısında işçinin, satıcı karşısında tüketicinin, hâkim pay sahibi karşısında azınlığın

korunması istenen ticari sırrın, en genel anlamıyla içsel bilgi olarak içsel bilginin açıklanmasının ertelenmesi için gereken şartlardan, ortaklığın meşru bir menfaatinin yani ticari sırrın korunması durumunda, ertelemenin haklı sebebini teşkil edebileceği; bu tür bir içsel bilginin varlığı halinde kamunun da yanıtılmasına bu suretle sebep olmadan, açıklanmayan bilginin gizliliğini sağlamak şartıyla, ticari sır niteliğindeki bir içsel bilginin açıklanmasının ertelenebileceği de ifade edilmiştir⁴³.

Yukarıda konuya ilişkin verilen genel açıklamalar çerçevesinde, sermaye piyasası mevzuatında ticari sır kavramının uygulanması açısından hukuki bir belirliliğin bulunmadığı ifade edilebilir. Konuyu kamu yararı yönüyle de ele almak gereklidir. Kamuyu aydınlatma ilkesi, sermaye piyasasında idarenin yürüttüğü ekonomik kolluk faaliyetinin de bir sonucudur. Ekonomik kamu düzeninin sağlanması açısından gerek yatırımcıların gerekse ekonomik hayatın sağlıklı bir şekilde korunması da söz konusu ilkeyle ele alınabilir⁴⁴. Özel Durumlar Tebliği'nin amacında yer alan; yatırımcıların zamanında, tam ve doğru bilgilendirilerek sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişini sağlamak amacıyla sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgi, olay ve gelişmelerin kamuya açıklanması hususu sermaye piyasasına özgü kamu düzenini hedeflemektedir. Kamuyu aydınlatma ilkesinin sınırları arasında, açıklanan bilgilerin ticari sır niteli-

korunmasında olduğu gibi, ortalama yatırımcının da ihraççı karşısında korunabilmesi, söz konusu bilgilerin kamuya açıklanmasını gerektirdiği; oysa özel durum açıklamalarından ticari sırların istisna tutulması halinde, kanuni bir tanımı olmayan ve yorum gerektiren ticari sır ifadesinin, ihraççılar tarafından kamuyu aydınlatma ilkesinin alanını daraltacak şekilde uygulanma tehlikesi ortaya çıkacağı; dolayısıyla, özel durum açıklamalarına ilişkin mevzuat hükümlerinde ticari sırların hariç tutulmaması yerinde olup, sermaye piyasası araçlarının fiyatını etkileyebilecek her türlü bilgi, olay veya gelişmenin ticari sır olduğu iddiasıyla kamudan saklanmaması, özel durum açıklamaları kapsamında bunların kamuya açıklanması gerekmediği belirtmiştir, **Gürler**, E. Hazal: Hukuki Açıdan Sermaye Piyasasında Özel Durum Açıklamaları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 199-200.

⁴³ **Meral**, Nevin: Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 142.

⁴⁴ Kamuyu aydınlatma ilkesinin sermaye piyasasında güveni oluşturulması ve ekonomik düzenin menfaatinin korunmasıyla da ilişkisi açısından bkz. **Karayalçın**, Yaşar: Muhabese Hukuku, «Kavramlar-İlkeler-Başlıca Sorunlar-Yeni Gelişmeler», 2. Bs., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988, s. 83 vd.; **İhtiyar**, s. 62; **Rüzgâr**, Eser: "Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Sorumluluk", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2015, s. 844-845.

ğinde olmaması gerektiği belirtilebilir ise de ticari sır kavramının belirlenmesi de yoruma açık durumlar ortaya çıkarabilmektedir. Bu itibarla, mevcut mevzuat çerçevesinde kamu yararı ile özel teşebbüsün yararı arasındaki dengeğin korunması önem taşımaktadır.

D. İdarenin Tarafı Olduğu Sözleşmeler ve Ticari Sır

İdarenin tarafı olduğu gerek kamu hukuku sözleşmeleri gerekse özel hukuk sözleşmeleri açısından ticari sır kavramının uygulamasının oldukça muğlak olduğu belirtilmelidir. Kamu hukukuna tabi idari sözleşmeler açısından ticari sırların edinilmesi ve kullanılması ile ilgili herhangi bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Esasen idari sözleşmelerin düzenlenmesine yönelik temel bir kanun bulunmaması da göz önünde bulundurulmalıdır. İdari sözleşmelerin en tipik örneği olan imtiyaz sözleşmesi⁴⁵ değerlendirildiğinde, ihale süreci ve imtiyazcının belirlenmesinde idareye geniş takdir hakkı tanındığı belirtilmelidir⁴⁶. Bu durum karşısında Danıştay ise imtiyaz sözleşmeleri açısından, kamu hizmetlerinin en verimli ve etkin biçimde işletilmesi gereğinden hareketle mali ve teknolojik olanakları, güvenilirlik, deneyim gibi bazı nitelikleri ön plana alarak yetkisini kamu yararına uygun kullanımından bahsetmiştir⁴⁷. İdari sözleşmeler açısından ticari sır kavramının hangi içerikle ele alındığı ve sözleşmelerin uygulanması bakımından üçüncü kişiler açısından nasıl değerlendirildiği hususları belirsizdir.

İdarenin özel hukuk sözleşmelerinde ise sözleşme ve ihale açısından ilgili mevzuat incelendiğinde de benzer bir sonuca ulaşmak mümkün görünmektedir. Kamu hizmetinin yürütülmesi için yapılan özel hukuk sözleşmelerine yönelik kanunlar irdelendiğinde ticari sır uygulamasına yönelik bir hükmün bulunmadığı ifade edilebilir (08.06.1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun, 16.07.1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 21.02.2013 tarihli ve 6428 sayılı Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararna-

⁴⁵ Yürürlükte olan 1910 tarihli Menafi Umumiyye Muteallik İmtiyazat Hakkında Kanun, sadece imtiyazın verilmiş usulüne ilişkin düzenlemeler içermektedir.

⁴⁶ Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. **Sezginer**, Murat: “İmtiyaz Sözleşmelerinde İhale Süreci”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Haziran 2007, s. 1079-1094.

⁴⁷ Dan. İDDGK., T. 07.05.1999. YD. 1999/226, **Gözübüyük**, Şeref/**Tan**, Turgut: İdare Hukuku, Cilt I, Turhan Kitabevi, Ankara 2007, s. 587-588, aktaran, **Sezginer**, s. 1092.

melerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, gibi). Öğretide, kamu hizmetlerinin özel kişilere gördürülmesinde yaygın olarak işletme hakkı devir sözleşmelerinin kullanıldığı açık olmakla birlikte, bu sözleşmelerin, sözleşmeleri gerçekleştiren kamu iktisadi teşekkülleri tarafından “*ticari sır*” kapsamında görülerek açıklanmadığı gibi uyuşmazlık çıkmadığı sürece, sözleşmenin tarafı olan özel hukuk tüzel kişilerin de açıklanmadığı belirtilmiştir⁴⁸. 28.03.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılan anlaşmalar ise istisnalar dışında yer almak şartıyla Resmi Gazete’de yayımlanmaktadır (m. 17/C)⁴⁹. Konu, söz konusu sözleşmelerde özel kişilere yönelik verilen garantilerin ticari sır kapsamında olup olmadığıyla da ilgilidir. 10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nda, garantilerin (*hazine garantileri*) ve yükümlülüklerin belirlenmiş bir düzen içinde hesaplara kaydedilerek, yönetim ve denetim yetkilileriyle kamuoyuna gerekli bilgilerin sağlanması amacıyla tutulacağı ifade edilmiştir (m. 49/2) Bununla birlikte, yap işlet devret gibi özel hukuk sözleşmelerinde söz konusu olan “*talep garantilerinin*” teknik hususların, ticari sır gibi gerekçelerle kamuoy-

⁴⁸ Özellikle, yap-işlet-devret kapsamındaki işletme hakkı devirlerinde sözleşmelere erişimin neredeyse imkânsız kılındığı; oysa, kamuyu ilgilendirdiği ve kamu hizmetinin gördürülmesi ile ilgili olduğundan özelleştirme uygulamaları sonucunda imzalanan bu sözleşme hükümlerinin kural olarak ticari sır kapsamında sayılmaması gerektiği de ifade edilmiştir, **Tekinsoy, M. Ayhan/Mısır, Mustafa Bayram**: “İşletme Hakkı Devir Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Yargısal Çözümüne İlişkin Eleştirel Bir Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 71, Sayı 4, Aralık 2022, s. 1676.

⁴⁹ “Bu Kanun hükümlerine göre;

1) Savunma ve güvenlik amacıyla sağlanan finansmana ilişkin kredi, garanti ve hibe anlaşmaları,

2) Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı ülkeler, yabancı ülkelerce oluşturulan birlikler, resmi finansman fonları, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar haricindeki herhangi bir dış finansman kaynağından sağlanan finansmana ilişkin olarak imzalanan kredi ve garanti anlaşmaları ile bu Kanunun 8/A maddesi uyarınca Müsteşarlık tarafından ve 3996 sayılı Kanunun 11/A maddesi uyarınca ilgili idareler tarafından imzalanan borç üstlenim anlaşmaları,^[59]

3) Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı ülkeler, yabancı ülkelerce oluşturulan birlikler, resmi finansman fonları, uluslararası ve bölgesel kuruluşlardan program veya proje kredisi amacıyla sağlanan ve (...) ⁵⁹ anapara, faiz ve diğer finansman giderlerinin geri ödenmesi ile bu finansmana ilişkin diğer hususları düzenleyen kredi ve garanti anlaşmaları,⁵⁹

Resmî Gazetede yayımlanmaz.

Yukarıda belirtilen anlaşmaların dışında bu Kanun hükümlerine göre yapılan diğer anlaşmalar Resmî Gazetede yayımlanır.”

yuyla paylaşılmaması da söz konusudur⁵⁰. Nitekim bu konuda sözleşmelerin usul ve esaslarını düzenleyen kanunlarda açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Kamu ihaleleri yönünden ise, kamuya gelir sağlamaya yönelik işlerin ihalelerini düzenleyen 08.09.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ile mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalelerini düzenleyen 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri incelenmelidir. Her iki Kanun’da da ticari sır kavramına rastlanmamaktadır. Kamu İhale Kanunu’nda idareler, bu Kanun’a göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu kılınmıştır (m. 5/1). Yine Kanun’da, “*Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı*” başlığı altında; bu Kanun’un uygulanmasında görevliler ile danışmanlık hizmeti sunanlar; ihale süreci ile ilgili bütün işlemlere, isteklilerin iş ve işlemleri ile tekliflerin teknik ve mali yönlerine ilişkin olarak gizli kalması gereken bilgi ve belgelerle işin yaklaşık maliyetini ifşa edemezler, kendilerinin veya üçüncü şahısların yararına kullanamayacakları hükme bağlanmıştır (m. 61). Konuya ilişkin Kamu İhale Kurulu (KİK) ile BEDK’nin ulaşılabilen kararları doğrultusunda ticari sır uygulamasının gizlilik ilkesi çerçevesinde nasıl uygulandığına yönelik çıkarımlar yapılabilir.

KİK’in bir kararında; bilgi alma hakkı kapsamında idareden ihaleye katılan isteklilerin yeterlik bilgileri tablosunda beyan edilen bilgi ve belgelerin istenildiği, talep edilen bilgi ve belgelerin ihaleye katılım sağlayan isteklilerin tamamının görüşüne açık olduğu halde başvurunun reddedilmesinin mevzuata aykırı olduğu iddiaları ile yapılan şikayet başvurusunda, bu talebin Kamu İhale Kanunu’nun “*Bilgi ve belgeleri açıklama yasağı*” başlıklı 61. maddesine aykırılık teşkil edeceği ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 23. maddesi gereği isteklilerin ticari faaliyetlerine ilişkin bilgilerin yer aldığı belgelerin diğer isteklilerle paylaşamayacağından başvurucunun iddiasının yerinde olmadığı sonucuna varılmıştır⁵¹. KİK’in ulaşabildiğimiz kararlarında ticari sır gerekçesiyle şikayet başvurularının reddi açısından, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 23. maddesini gerekçe gösterdiği, kimi hallerde ise ihale işlem dosyası kapsamında isteklilerce sunulan bilgi ve belgelerin birer örneğinin, talepleri halinde diğer isteklilere verilebileceğine dair kamu ihale

⁵⁰ Çifci, Hasan Basri: Devlet Garantileri, Kavramlar, İşleyiş ve Sorunlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 120.

⁵¹ KİK, T. 29.01.2025, K. 2025/UH.I-307, (Lexpera, Erişim Tarihi: 14.03.2025).

mevzuatında herhangi bir hükmün bulunmadığını belirtmektedir. Buna karşılık KİK tarafından, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca bilgi edinme hakkı kapsamında istenen bilgi ve belgelerin birer örneğinin idarelerce verilmemesi durumunda ise, bu hususa yönelik itirazın Kamu İhale Kurumuna yapılması yerine, Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna yapılmasının gerektiği şeklinde bir yönlendirme yapılmaktadır⁵². BEDK'nin kararlarında ise somut başvurulara göre farklı değerlendirmeler yapılmaktadır; bir ihaleye ilişkin olarak firmaya ait hakediş dosyalarının ve firmaya yapılan ödeme ve kesintileri gösteren hesap ekstresinin⁵³ ticari sır kapsamında olmadığı belirtilirken; ihaleyle ilgili olarak şirketin kanun kapsamında idareye sunduğu belgelerin⁵⁴ ticari sır kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

E. İdarenin İç Düzeni ve Ticari Sır

Ticari sırrın uygulamasına yönelik dağınık mevzuat hükümleri değerlendirildiğinde, idarenin yürüttüğü faaliyetlerle ilgili olarak hem organizasyonun hem de personelin ticari sır kavramıyla kayıtlı olduğu hükümlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri ve diğer personelin, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuyla ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve ticari sırları, görevlerinden ayrılmış olsalar bile kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamayacakları, kendilerinin veya başkalarının menfaatine kullanamayacakları öngörülmüştür (m. 86/4)⁵⁵. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda, memurlar ve diğer kamu görevli-

⁵² KİK, T. 04.09.2024, K. 2024/UH.I-1075; KİK, T. 09.08.2023, K. 2023/UH.II-1089; KİK, T. 09.08.2023, K. 2023/UH.I-1102; KİK, T. 19.04.2017, K. 2017/UH.I-1096; KİK, T. 06.06.2011, K. 2011/UH.II-1867; KİK, T. 18.05.2010, K. 2023/UH.II-1089, (Lexpera, Erişim Tarihi: 15.03.2025).

⁵³ BEDK, T. 15.04.2020, K. 2020/496, T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, s. 41.

⁵⁴ Çeşitli iş kalemlerine ait birim fiyat analizleri, proforma faturalar, maliyet/satış tutarı tespit tutanaklarını, yani adı geçen firmanın tedarikçilerini (sözleşme bağlantılarını) ve tedarikçilerinden elde ettiği ve mezkûr ihale için yapılan teklifin bileşenlerini oluşturan malzemelerin/işçiliklerin ayrıntılı fiyat dökümlerini ortaya koyan belgeler, T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, s. 220.

⁵⁵ Benzer bir düzenleme, 14.06.2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kanunu'nda yer almaktadır. Buna göre; Başdenetçi, denetçi, Genel Sekreter, uzman ve uzman yardımcıları ile diğer personel, görevleri sebebiyle herhangi bir şekilde öğrendikleri mesleki veya ticari sırları görevlerinden ayrılmış olsalar bile açıklayamazlar, kendilerinin veya başkalarının yararına kullanamazlar (m. 32/1). Yine benzer yönde Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, m. 25/4; 06. 04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, m. 10/14.

leri hakkında bu Kanun’la erişilen bilgi ve belgelerin ticari amaçla çoğaltılamayacağı ve kullanılamayacağı hükme bağlanmıştır (m. 29/2). 12.03.2025 tarihli ve 7545 sayılı Siber Güvenlik Kanunu’nda, Başkanlık tarafından yürütülen görev ve faaliyetler kapsamında edinilen kamuya, ilgililere ve üçüncü kişilere ait gizlilik taşıyan bilgilerin, kişisel verilerin, ticari sırlar ve bunlara ait belgelerin mevzuat gereği yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklanamayacağı, gerçek ve tüzel kişilerin menfaatine kullanılamayacağı düzenlenmiştir (m. 13)⁵⁶. 05.03.2020 tarihli ve 7233 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu’nda, “*Gizlilik, ticari sırlar ve şeffaflık*” başlıklı 23. maddeye göre bir kamu kuruluşu olan yetkili kuruluş, bu Kanunu uygularken kişisel verilere dair, ticari sır niteliğindeki veya fikri ve sınai mülkiyet hakkına ilişkin edindiği bilgilerin gizliliğini korumakla yükümlüdür. Bu durumun istisnası ise insan sağlığı ve güvenliğinin gerektirdiği hallerdir. Dolayısıyla bu Kanun uyarınca, insan sağlığı ve güvenliğinin gerektirdiği hallerde idare tarafından ticari sır niteliğindeki bilgiler açıklanabilecektir.

Mevzuatta yer alan ticari sırrı açıklamama yükümlülüğüne aykırılık halinde ilgili kamu görevlisinin hukuki sorumluluğu ortaya çıkacaktır. Disiplin rejimi açısından kamu görevlisinin çalıştığı idareye yönelik özel bir disiplin mevzuatı olmadığında, 14.07.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun disiplin cezasına ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Kanun uyarınca yasaklanan ticari sırların açıklanması, ticari sırrın gizliliğinin ihlal eden bir işlemin gerçekleştirilmesi, görev gereği öğrenilen ticari sırrın başkalarının menfaatine kullanılması gibi eylem ve işlemler Devlet Memurları Kanunu’nun 125. maddesindeki disiplin cezaları tesis edilebilecektir. Örneğin; açıklanması yasaklanan bilgileri açıklamak kapsamında bir fiil olarak değerlendirildiğinde anılan yükümlülöklere ve/veya yasaklara uymamak kapsamında memur hakkında kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilebilecektir. Yahut anılan durum yetki almadan gizli bilgileri açıklamak kapsamında bir fiil olduğunda memur hakkında devlet memurluğundan çıkarma cezası yönünde karar alınabilecektir.

Ayrıca ilgili kamu görevlisinin cezai sorumluluğu da gündeme gelecektir⁵⁷. Türk Ceza Kanunu’nun “*Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı*

⁵⁶ Benzer yönde, 18.03.2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, m. 13.

⁵⁷ Konuyla ilgili bkz. **Sulu**, s. 116 vd.; **İçel**, Kayhan: “Ticarî Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçları – Bu Tür Sırlarla İlgili Belge İstenmesinin Sınırları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 18, Güz 2010, ss. 27-38; **Erdem**, s. 8 vd.; **Kangal**, Zeynel T.: “Ticarî Sır Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt 9, Sayı 24, Nisan 2014, ss. 9-56; **Çırak**, Ezgi: “Ticarî

niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması” başlıklı 239/1. maddesine göre; sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikayet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır⁵⁸. Yine ticari sırların kamu görevlisi tarafından ifşası halinde Türk Ceza Kanunu’nun 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu da oluşabilecektir. Ceza sorumluluğu açısından ilgili kamu görevlisi için özel bir mevzuat düzenlemesi olmadığında, 02.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’daki izin prosedürü işletilerek ceza kovuşturması yapılabilecektir. Eklemek gerekir ki, yukarıda saydığımız açıklamalar ticari sırların korunması çerçevesinde gündeme gelecek hukuki tespitlerdir. Öte yandan, ticari sır kapsamında olmamasına rağmen bir bilgi ve belgenin talep edene verilmemesi durumunda da kamu görevlisinin hem disiplin sorumluluğu hem de ceza sorumluluğu ortaya çıkabilecektir. Nitekim BEDK’nin bir kararında talep edilen bilgi ve belgelerin ticari sır ya da banka sırrı kapsamına girmediğinden bu talebinin T.C. Ziraat Bankası’na yerine getirilmesine, ayrıca, söz konusu Banka yetkilileri tarafından adı geçenin başvuru dilekçesinin gereğinin yapılmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan personel hakkında yukarıda değindiğimiz, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 29. maddesine göre işlem yapılmasına oy birliği

Sırrın İfşasından Doğan Ceza Sorumluluğuna İlişkin Türk ve Alman Hukuk Sistemlerindeki Güncel Durumun Değerlendirilmesi”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 2022, s. 179-204.

⁵⁸ İlgili madde düzenlemesi şu şekildedir;

“Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması

Madde 239- (1) Sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikayet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu bilgi veya belgelerin, hukuka aykırı yolla elde eden kişiler tarafından yetkisiz kişilere verilmesi veya ifşa edilmesi halinde de bu fıkraya göre cezaya hükmolunur.

(2) Birinci fıkra hükümleri, fenni keşif ve buluşları veya sınai uygulamaya ilişkin bilgiler hakkında da uygulanır.

(3) Bu sırlar, Türkiye’de oturmayan bir yabancıya veya onun memurlarına açıklandığı takdirde, faile verilecek ceza üçte biri oranında artırılır. Bu halde şikayet koşulu aranmaz.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi bu madde kapsamına giren bilgi veya belgeleri açıklamaya mecbur kılan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

ile karar verilmiştir⁵⁹. Bu itibarla, ticari sır kavramının hukuki nitelendirilmesinin yapılmaması bu alanlarda da hukuki belirsizliklere neden olmaktadır.

III. İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA TİCARİ SIR KAVRAMININ UYGULAMA ALANI

06.01.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda (İYUK), ticari sır kavramına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanun'un 20/3. maddesinde sadece istenen bilgi ve belgelerin “*devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya devletin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere ilişkin*” ise, Cumhurbaşkanı ya da ilgili Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan gerekçesini bildirmek suretiyle söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebileceği; verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemeyeceği hükme bağlanmıştır⁶⁰. Öte yandan aynı maddeye göre, mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini “*tafaflardan ve ilgili diğer yerlerden*” isteyebileceklerdir (m. 20/1-c.2). Devamında, bu husustaki kararların ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesinin mecburi olduğu da öngörülmüştür (m. 20/1-c.3). Haklı sebeplerin bulunması halinde ise bu sürenin, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabileceği kurala bağlanmıştır (m. 20/1-c.4). Aynı madde hükmünde, taraflardan birinin ara kararın icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisinin mahkeme tarafından önceden takdir edileceği ve ara kararda bu hususun ayrıca belirtileceği de düzenlenmiştir (m. 20/2).

⁵⁹ Kararın özeti için bkz. BEDK, T. 05.07.2004, K. 2004/17, BEDK Toplantıları ve Kararları, sy., https://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2025). Kararın geniş içeriği için bkz. <https://www.memurlar.net/haber/8898/bilgi-vermeyen-kamu-gorevlilerine-disiplin-cezasi-verilecek.html> (Erişim Tarihi: 23.04.2025).

⁶⁰ Re'sen araştırma yetkisinin sınırını oluşturan bu düzenlemeye dair çeşitli ihtimallerin incelendiği çalışma için bkz. **Günday**, Metin: İdari Yargılama Hukuku, 2. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara 2022, s. 435-436; **Yıldırım**, Turan/**Fiş Üstün**, Gül: On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 340-341; **Yenice**, Kâzım/**Esin**, Yüksel: Açıklamalı-İçtihatlı Notlu-İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara 1983, s. 543-545; **Yasin**, Melikşah: İdari Yargılama Usulünde İspat, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 24 vd.; **Çelik**, Meriç: Türk İdari Yargılama Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesi, Doktora Tezi (Yayımlanmamış), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2024, s. 363 vd.; **Zabunoğlu**, Yahya: “İdari Yargılama Usulü: Genel İlkeler ve Pozitif Düzenlemeler”, İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu, 10-11-12 Haziran 1982, Danıştay Başkanlığı, Ankara 1983, s. 99-100.

İdari yargılama açısından ticari sır, gerek iddialarının dayanaklarını oluşturmada davanın taraflarını, gerekse maddi gerçeğe ulaşmak amacıyla olan yargılama makamını ilgilendiren bir kavram olarak karşımıza çıkabilir. Uyuşmazlıkların görülmesinde hem davacı hem de davalı idare, ticari sırları ihtiva ettiğini ileri sürdükleri bilgi ve belgeleri mahkemeye sunmakta isteksiz kalabilir. Davanın taraflarınca gizli tutulmak istenen bilgilerin esasen iddiaların bir parçası haline gelmesi halinde, bu ticari sırların nasıl elde edileceği veya nasıl kullanılacağı sorusu gündeme gelmektedir. Zira, yargılamada ortaya çıkan ticari sırlar; bilirkişi incelemesi, duruşma yapılması gibi usulî işlemlerle üçüncü kişilerin de bilgisine açılma ihtimalini taşımaktadır. Davanın taraflarının mahkemece istenen bilgi ve belgeleri ticari sır barındırdığı gerekçesiyle sunmaması halinde İYUK çerçevesinde bunun karşılığını, *“bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve arakalarında bu husus ayrıca belirtilir.”* hükmü oluşturmaktadır⁶¹. Buradaki düzenleme, bilgi ve belgenin sunulmaması halinin doğrudan davanın tarafı aleyhine sonuçlar doğuracağına dair bir sonuç ortaya çıkmamaktadır. Mahkeme, özellikle ispat yükünü de göz önünde bulundurarak uyuşmazlığa ilişkin bir değerlendirme yapacaktır.

Uygulamada davalı idarenin davaların büyük bir kısmında elindeki belgeyi göndermektense aleyhte kararı kabullenmeye hazır olduğu ifade edilmiştir⁶². Bu durumun farklı örneklerine de rastlanmaktadır. İdari yargıya yansıyan bir uyuşmazlıkta, Vergi Mahkemesinin mamulden numune alma imkânı bulunmaması ve imal edilen ürünlerin formülü ve üretim reçetesinin ticari sır niteliğinde olması karşısında imalata yönelik kimyasal formül davacıdan istenilemeyeceğinden ispat yükünün davalıda olduğu yönündeki ısrar kararı, Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından oy çokluğuyla bozulmuştur⁶³. Kurul kararında, re’sen araştırma yetkisinin idari yargılama hukukundaki anlamına yer verilmiştir. Buna göre; idari yargı makamlarının, uyuşmazlık konusu olayın hukuki nitelendirilmesini yapmak, uygulanacak hukuk kuralını belirlemek ve sonuçta hukuki çözüme ulaşmak yönlerinden tam bir yetkiye sahip oldukları gibi olayın maddi yönünü belirleme nokta-

⁶¹ Düzenlemenin susma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesiyle ilgili olarak bkz. **Kağıtçıoğlu**, Mutlu: “Kurgudan Gerçekliğe Uzanan Bir Tartışma Alanı: Susma Hakkının İdare Hukukunda Yeri Var Mıdır?”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 134, Ocak-Şubat 2018, s. 116-152.

⁶² **Şenlen Sunay**, Süheylâ: İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler Karşısında İsbat ve Delil Hususları, Kazancı Kitap, İstanbul 1987, s. 63-64.

⁶³ Dan. VDDK., T. 14.04.2021. E. 2021/392, K. 2021/412, (Lexpera, Erişim Tarihi: 28.04.2025).

sında da her türlü inceleme ve araştırmayı da kendiliklerinden yapabilecekleri, tarafların hiç değinmedikleri olayları ve maddi unsurları araştırmaya yönelebilecekleri; iddia ve savunmalarda ortaya konulan maddi olayın gerçek niteliğinin saptanması için tarafların iddia ve savunmaları ile yetinmeyerek söz konusu hususların gerçeğe uygun olup olmadığını bilirkişiye gidilmesi de dahil olmak üzere maddi delil ve bulguları toplamak ve uyuşmazlığın çözümü için gerekli her türlü inceleme, bilgi edinme ve araştırma yollarını tüketmekle yükümlüdür. Kurulun bozma kararındaki çoğunluk görüşünde somut olaya ilişkin olarak, numune alma imkânı bulunmadığından, re'sen araştırma ilkesi uyarınca, üretimde kullanılan baz yağı ve katkı maddelerinin miktarları ile üretilen ürünün kimyasal özelliklerinin tespiti amacıyla, bu konuda uzman ve tarafsız olan üç kişiden oluşturulacak bilirkişi heyeti marifetiyle konunun incelenmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Görüldüğü üzere ticari sır iddiasının nasıl değerlendirileceği konusunda yargı makamları arasında görüş farklılıkları olabilmektedir. Bu durum ise adil yargılanma hakkı bakımından sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla, İYUK'ta yer verilen düzenleme, ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgenin sunulup sunulamayacağı karşısında yetersiz kalmaktadır. Öte yandan, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin İdari İşler ile Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik'in⁶⁴ "*Dosyaların incelenmesi ve örnek alma*" başlıklı 70. maddesine göre, taraflar dava dosyasını zabıt kâtibinin gözetimi altında inceleyebilir. Maddede yer alan "*Gizli veya kişisel verileri içeren ya da ticari sır niteliğindeki belge ve tutanakların incelenmesi başkanın veyahut bu konuda görevlendirdiği üyenin açık iznine bağlıdır.*" şeklindeki 5. fıkra ise Danıştay tarafından iptal edilmiştir⁶⁵. Bu durumda, yargılama usulü açısından ticari sır niteliğindeki belge ve tutanakların incelenmesine ilişkin uygulayıcı kurallar

⁶⁴ RG. T. 11.07.2015/ S. 29413.

⁶⁵ Söz konusu Yönetmelik'in 70/1. maddesinin 2. cümlesi "*Dava ile ilgili olanlar da bunu ispatlamak kaydıyla başkan ya da görevlendirdiği üye veya yazı işleri müdürünün izniyle dosyayı inceleyebilirler.*" ile 5. fıkrasının iptaline karar verilmişse de söz konusu kararın, taraflarca temyiz edilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun kararıyla, Daire kararının dava konusu Yönetmelik'in 70/1. maddesinin "*Dava ile ilgili olanlar da bunu ispatlamak kaydıyla başkan ya da görevlendirdiği üye veya yazı işleri müdürünün izniyle dosyayı inceleyebilirler.*" şeklindeki 2. cümlesinin iptaline ilişkin kısmının bozulmasına, diğer kısımlarının ise onanmasına karar verilmiştir, Dan. İDDK., T. 20.05.2021. E. 2020/127, K. 2021/1010, (Lexpera, Erişim Tarihi: 06.05.2025). Bozma kararı üzerine dosya kendisine gelen Danıştay 10. Dairesi de Yönetmelik'in 70/1. maddesinin 2. cümlesi yönünden davanın reddi yönünde karar vermiştir, Dan. 10. D., T. 16.02.2022. E. 2021/7200, K. 2022/728, (Lexpera, Erişim Tarihi: 06.05.2025).

açısından da boşluk ortaya çıkmaktadır. Anılan maddeye göre, avukatlar ve stajyerler, vekâletname olmaksızın dava dosyalarını zabıt kâtibinin gözetiminde her zaman inceleyebilecek olup ticari sırrın korunması açısından Yönetmelik'te bir güvence sağlanmamıştır.

Öğretide Yenice/Esin tarafından, İYUK madde 20/1'de geçen “*ilgili diğer yerler*” deyiimiyle, davalı veya davacı idare dışında kalan kamu kurum ve kuruluşları anlatılmak istendiği; uygulamada üçüncü kişi durumundaki gerçek kişilerden veya özel hukuk tüzel kişilerinden bilgi ve belge istendiğine pek rastlanmadığı ifade edilmiştir⁶⁶. Kanaatimizce, uygulamada söz konusu durumlara da rastlanabilir olup kanun koyucunun lafzı oldukça geniş bir içeriği göstermektedir. Davanın tarafı olmayan üçüncü kişilerin ticari sır gerekçesiyle bu eylemi gerçekleştirmesi halinde, ispat yükü açısından davanın taraflarının ne şekilde etkileneceği meselesi önemlidir. Zira, İYUK'ta taraflardan birinin ara kararının icaplarını yerine getirmemesi hali öngörül-müşken, tarafı olmayan üçüncü kişilerin ara kararının icaplarını yerine getirmemesi hali öngörülmemiştir. Bu durumda, mahkeme re'sen araştırma yetkisini etkili kullanamadığı gibi bilgi ve belgenin mahkemeye sunulmaması davanın taraflarından birinin ispat yükünün dışlanmasına neden olacaktır⁶⁷. Üçüncü kişilerle ilgili bir çözüm olarak, belgelerin gönderilmemesi nedeni ile davayı kaybedip bazı ödemelere mahkum olan tarafa (bu, davalı idari makam ya da davacı idari şahıs olabilir) kusuru ile orantılı olarak, mahkum olunan meblağın bir bölümünü talep etme hakkını tanımak gerektiği; fakat dava sonucunda bir tazminata mahkumiyet yok ise bu sorumluluğun dahi olmayacağı belirtilmiştir⁶⁸. Gerçekten de belirli bir tutarı konu edinmeyen iptal davaları açısından böylesi bir sorumluluk düzenlemesi çözüm sağlamayacaktır.

12.01.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) da tarafların belgeyi ibraz etmemesi ve üçüncü kişinin belgeyi ibraz etmemesi halleri özel hükme bağlanmıştır. Kanun'un 220. maddesine göre, davanın tarafının belgeyi ibraz etmezse mahkeme, duruma göre belgenin

⁶⁶ Yenice/Esin, s. 540.

⁶⁷ İYUK'ta açıkça düzenlenmese de tarafların ve üçüncü kişilerin de özel nitelikteki kişisel bilgilerini ve ticari sırlarını korumak amacıyla yargı yerine bazı bilgi ve belgeleri sunmaktan kaçınabilecekleri; bu iki halde idari yargı yerlerinin re'sen araştırma yetkisinin hukukça korunan başka bir menfaat nedeniyle kısıtlandığı belirtilmiştir, **Türkoğlu Üstün**, Kamile: İdari Yargılama Usulüne Hâkim Olan İlkeler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 209.

⁶⁸ **Şenlen Sunay**, s. 64.

içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir⁶⁹. Kanun'un 221. maddesine göre ise; belgeyi ibraz etmesine karar verilen herkes, belgeyi ibraz edememesi halinde ise bunun sebebini delilleri ile açıklamak zorundadır. Mahkeme, yapılan açıklamayı yeterli görmezse bu kimseyi tanık olarak dinleyebilecektir. Ayrıca, belgeyi ibraz zorunda olanların tanıklıktan çekinmeye ilişkin hükümlere göre, belgeyi ibrazdan veya bu konudaki tanıklıktan çekinebilmesi mümkündür. Belgeyi ibraz veya bu konuda tanıklık yapmak zorunda olanlar hakkında tanıklara ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. İYUK'un 31. maddesine HMK'nın uygulanacağı haller arasında ispat ve deliller sayılmamıştır. Dolayısıyla HMK'nın konuyla bağlantılı düzenlemelerinin İYUK bakımından uygulama olanağı bulunmamaktadır. Ayrıca HMK'nın bulduğu çözümlerin, farklı bir yargılama usulü olan idari yargıda uygulanabilmesi de bir başka sorun olarak ortaya çıkacaktır. Örneğin, çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ile imar uygulamalarına ilişkin iptal davalarında, ticari sır gibi gizlilik içeren bilgi ve belgelerin sunulmasında, kişisel ve ticari yararları nazaran kamu yararı ağır basacaktır. Bu itibarla idari yargılama hukukunda, gizlilik sebebiyle bilgi ve belgelerin sunulmamasında dava türleri açısından da farklı düzenlemelerin olması gerekmektedir⁷⁰.

Avrupa Birliği Adalet Divanı (Court of Justice of the European Union), Mobistar kararında⁷¹ ulusal düzenleyici otoritenin kararına karşı yapılan başvuruyu dinlemekle görevli makamın, esasa ilişkin olarak gerekçeleri tam

⁶⁹ "Tarafın belgeyi ibraz etmemesi

MADDE 220- (1) İbrarı istenen belgenin, ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve bu isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirildiği ve karşı taraf da bu belgenin elinde olduğunu ikrar ettiği veya ileri sürülen talep üzerine sükut ettiği yahut belgenin var olduğu resmî bir kayıtla anlaşıldığı veya başka bir belgede ikrar olunduğu takdirde, mahkeme bu belgenin ibrazı için kesin bir süre verir.

(2) Mahkemece, ibrazı istenen belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilir.

(3) Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi hakkında kabul edilebilir bir mazaret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir."

⁷⁰ HMK'daki düzenlemelerin idari yargılama usulünde de kıyasen uygulanabilmekle birlikte, idari yargılama usulünde kişi hak ve menfaatlerinin korunmasının yanında idarenin hukuka uygunluğunun denetimi yapıldığından, somut olaya göre hassas bir denge kurulması gerektiği yönündeki değerlendirme için bkz. **Türkoğlu Üstün**, s. 228.

⁷¹ Avrupa Birliği Adalet Divanı, T. 13.7.2006, C-438/04, <https://curia.europa.eu/juris> (Erişim Tarihi: 22.05.2025).

olarak bilerek karar verebilmek için tüm bilgilere, gizliliğe tabi bilgiler de dahil olmak üzere sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. Divan bu kararda, bu tür bilgilerin korunması ve ticari gizliliğin (*business confidentiality*) garanti altına alınması ve etkili yasal koruma gerekliliklerine ve uyuşmazlığın taraflarının savunma haklarıyla uzlaştırılacak şekilde ayarlanması gerektiğine de işaret etmiştir. Buradan da hareketle, yargılama hukukunda davanın taraflarının ve üçüncü kişilerin gizlilik ilkesinden faydalanma menfaati ile savunma hakkı ve hukuki dinlenilme hakkından doğan menfaat arasında ölçülü bir dengenin kurulması gerekliliği ifade edilebilir. Bu itibarla, İYUK'ta özellikle ispat yükü çerçevesinde delillerin değerlendirilmesi açısından özel düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Açıkça ticari sır kavramına yer verilmeyecekse de bu ve benzeri kavramları içeren kapsamda hükümlere yer verilmesi gereklidir. Bu şekilde ticari sır nedeniyle bilgi ve belge ibraz edilmemesinin karşılığı da hukuki belirlilik ilkesi çerçevesinde kanunda yer alacaktır.

SONUÇ

Ekonomik hayatın etkilerinin çok daha fazla yaşandığı ve devletin ekonomiye müdahalesine ilişkin içeriğin genişlediği günümüzde, ticari sırların korunmasına yönelik düzenlemelerin varlığı önem kazanmaktadır. Türk hukukunda ticari sırların korunmasında genel geçer bir düzenlemenin olmadığı, farklı konularda çıkarılan kanun ve diğer düzenleyici işlemlerle ve yine farklı şekillerle ticari sır kavramına yer verildiği görülmektedir. Çalışmamızda çeşitli örnekleriyle ele alınan pozitif metinler ışığında, idare hukuku kapsamında ticari sır kavramının uygulama alanı bulduğu ifade edilebilir. Söz konusu metinlerin her biri farklı kapsamda olup, ticari sırn belirlenmesinde idareye farklı derecelerle takdir yetkisi tanındığı ve her bir metinde farklı bir yaklaşımın benimsendiği belirtilebilir. Esasen idare hukukunda normatif açıdan yer verilen ticari sırlara ilişkin sınırları belirsiz bir içerikten de bahsedilmelidir. Bu durum konuya ilişkin uyuşmazlıkların yargısal çözümünde ortaya çıkan kararlarda ortaya çıkmaktadır. Zira, ticari sırların düzenlenmesi açısından dayanak bir kanun eksikliği bulunmaktadır. Farklı hukuki metinlerde ve farklı anlayışlarda getirilen kurallar, ticari sırların idare hukuku uygulamasında hukuki belirlilik koşullarını sağlamamaktadır. Benzer şekilde idari yargılama hukuku açısından İYUK hükümleri, ticari sır kavramının değerlendirilmesinde eksik kalmaktadır. Bu da yargı yolunda ele alınmak durumunda kalan ticari sır kavramına yönelik tespitlerde yorum farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Ticari sır kavramının kanun düzeyinde hukuki nitelendirilmesinin yapılmaması, idarenin faaliyetlerinde bu sırnın korunmasına

bağlı hak ve özgürlükleri (bilgi edinme hakkı, kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği, susma hakkı, gibi) olumsuz etkilediği gibi, idari yargılama faaliyeti-
tinde hak arama özgürlüğü ile silahların eşitliği ilkesi, çelişmeli yargılama
ilkesi gibi çeşitli unsurları açısından adil yargılanma hakkını zedeleyebilecek
uygulamalara sebebiyet verebilmektedir. İdarenin şeffaflığı ilkesinin önemi-
ne karşın bir genel idari usul kanunun bulunmadığı ve İYUK'taki ispat dü-
zenlemelerinin yetersiz kaldığı mevcut tabloda, ticari sırrın uygulama alanı-
nın kamu gücünü kullanma imtiyazına sahip idare tarafından belirlenmesi
hukuk devleti ilkesi açısından da sorunlar içermektedir. Bu itibarla, ticari
sırların korunmasında hukuki belirliliği sağlayacak bir hukuki rejimin oluş-
turulması ve idare hukuku ile idari yargılama hukukundaki uygulama alanı-
nın netleştirilmesi amacıyla, ticari sır kavramının düzenlendiği genel bir
kanunun oluşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Adalet Divanı, T. 13.7.2006, C-438/04, <https://curia.europa.eu/juris> (Erişim Tarihi: 22.05.2025).
- Bağrıaçık**, Safiye Nur: Üretim ve İş Sırlarının Korunması (Özellikle Haksız Rekabet Hukuku Açısından), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- BEDK, T. 05.07.2004, K. 2004/17, BEDK Toplantıları ve Kararları, sy., https://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2025).
- Bilge**, Mehmet Emin: Ticari Sırların Korunması, 2. Bs., Asil Yayıncılık, Ankara 2005.
- Bozkurt Yüksel**, Armağan Ebru: “Ticari Sırların Dijital Ortamda Korunması”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 33, 2018, ss. 143-192.
- Çelik**, Meriç: Türk İdari Yargılama Hukukunda Re’sen Araştırma İlkesi, Doktora Tezi (Yayımlanmamış), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2024.
- Çırak**, Ezgi: “Ticari Sırrın İfşasından Doğan Ceza Sorumluluğuna İlişkin Türk ve Alman Hukuk Sistemlerindeki Güncel Durumun Değerlendirilmesi”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 2022, s. 179-204.
- Çifci**, Hasan Basri: Devlet Garantileri, Kavramlar, İşleyiş ve Sorunlar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Erdem**, Dilek Özge: Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu, Lykeion Yayınları, Ankara 2019.
- Günday**, Metin: İdari Yargılama Hukuku, 2. Bs., Turhan Kitabevi, Ankara 2022.
- Gürbüz Usluel**, Aslı E.: Anonim Şirketlerde Ticari Sırrın Korunması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009.
- Gürkaynak**, Gönenç/Özkanlı, Ceren/Şimşek, Su: “Rekabet Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı ve Dosyaya Erişim: Avrupa Genel Mahkemesi’nin 2014 MasterCard Kararı Işığında Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 30, Sayı 4, Aralık 2014, s. 227-279.
- Gürler**, E. Hazal: Hukuki Açidan Sermaye Piyasasında Özel Durum Açıklamaları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.
- <https://www.memurlar.net/haber/8898/bilgi-vermeyen-kamu-gorevlilerine-disiplin-cezasi-verilecek.html> (Erişim Tarihi: 23.04.2025).

- İçel**, Kayhan: “Ticarî Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçları – Bu Tür Sırlarla İlgili Belge İstenmesinin Sınırları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 18, Güz 2010, s. 27-38.
- İhtiyar**, Mustafa: Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Beta Basım Yayım, İstanbul 2006.
- Kabaalioğlu**, Haluk A.: Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma İlkesi, Ege Matbaası, İstanbul 1985.
- Kağıtcıoğlu**, Mutlu: “Kurgudan Gerçekliğe Uzanan Bir Tartışma Alanı: Susma Hakkının İdare Hukukunda Yeri Var Mıdır?”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 134, Ocak-Şubat 2018, s. 116-152.
- Kangal**, Zeynel T.: “Ticari Sır Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt 9, Sayı 24, Nisan 2014, s. 9-56.
- Karataş Durmuş**, Neslihan: “Ticari Sırların ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 31, Temmuz 2017, s. 371-410.
- Karayalçın**, Yaşar: Muhasebe Hukuku, «Kavramlar-İlkeler-Başlıca Sorunlar-Yeni Gelişmeler», 2. Bs., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988.
- Keyder**, Nur/**Ertunga**, Evrim İ.: Para, Teori-Politika-Uygulama, 12. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.
- Korkmaz**, Turhan/**Ceylan**, Ali: Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi, 6.Bs., Ekin Yayınevi, Bursa 2012.
- Meral**, Nevin: Sermaye Piyasasında Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Official Journal of the European Union, L157, Volume 59, 15.06.2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:157:FULL> (Erişim Tarihi: 02.04.2025).
- Rüzgâr**, Eser: “Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Sorumluluk”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2015, s. 831-873.
- Sezginer**, Murat: “İmtiyaz Sözleşmelerinde İhale Süreci”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Haziran 2007, s. 1079-1094.

- Sulu**, Muhammed: Ticari Sırların Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Şenlen Sunay**, Süheylâ: İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler Karşısında İsbat ve Delil Hususları, Kazancı Kitap, İstanbul 1987.
- T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 2. Bs., 2022, (<https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/30320221605422.pdf> Erişim Tarihi: 12.02.2025).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TRIPS, <https://telifhaklari.ktb.gov.tr/Eklenti/106881,trps20120318183846pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 02.01.2025).
- Tekinalp**, Ünal: Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 1979.
- Tekinsoy**, M. Ayhan/**Mısır**, Mustafa Bayram: “İşletme Hakkı Devir Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Yargısal Çözümüne İlişkin Eleştirel Bir Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 71, Sayı 4, Aralık 2022, s. 1653-1690.
- Turanboy**, Asuman: Insider Muameleleri (Şirkete Ait Gizli Bilgilerin Haksız Kullanımı), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1990, (Insider Muameleleri).
- Turanboy**, Asuman: “Ticari Sır”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan, Turhan Yayınevi, Ankara 2006, s. 349-369, (Ticari Sır).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu, Tutanak Dergisi, 23.11.2011, https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=706 (Erişim Tarihi: 18.03.2025).
- Türkoğlu Üstün**, Kamile: İdari Yargılama Usulüne Hâkim Olan İlkeler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Uşan**, M. Fatih: İş Hukukunda İş Sırrının Korunması (Sır Saklama ve Rekabet Yasağı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- Yasin**, Melikşah: İdari Yargılama Usulünde İspat, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Yenice**, Kâzım/**Esin**, Yüksel: Açıklamalı-İçtihatlı-Notlu İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara 1983.
- Yıldırım**, Turan/**Fiş Üstün**, Gül: On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Zabunoğlu**, Yahya: “İdari Yargılama Usulü: Genel İlkeler ve Pozitif Düzenlemeler”, İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu, 10-11-12 Haziran 1982, Danıştay Başkanlığı, Ankara 1983, s. 87-101.